

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

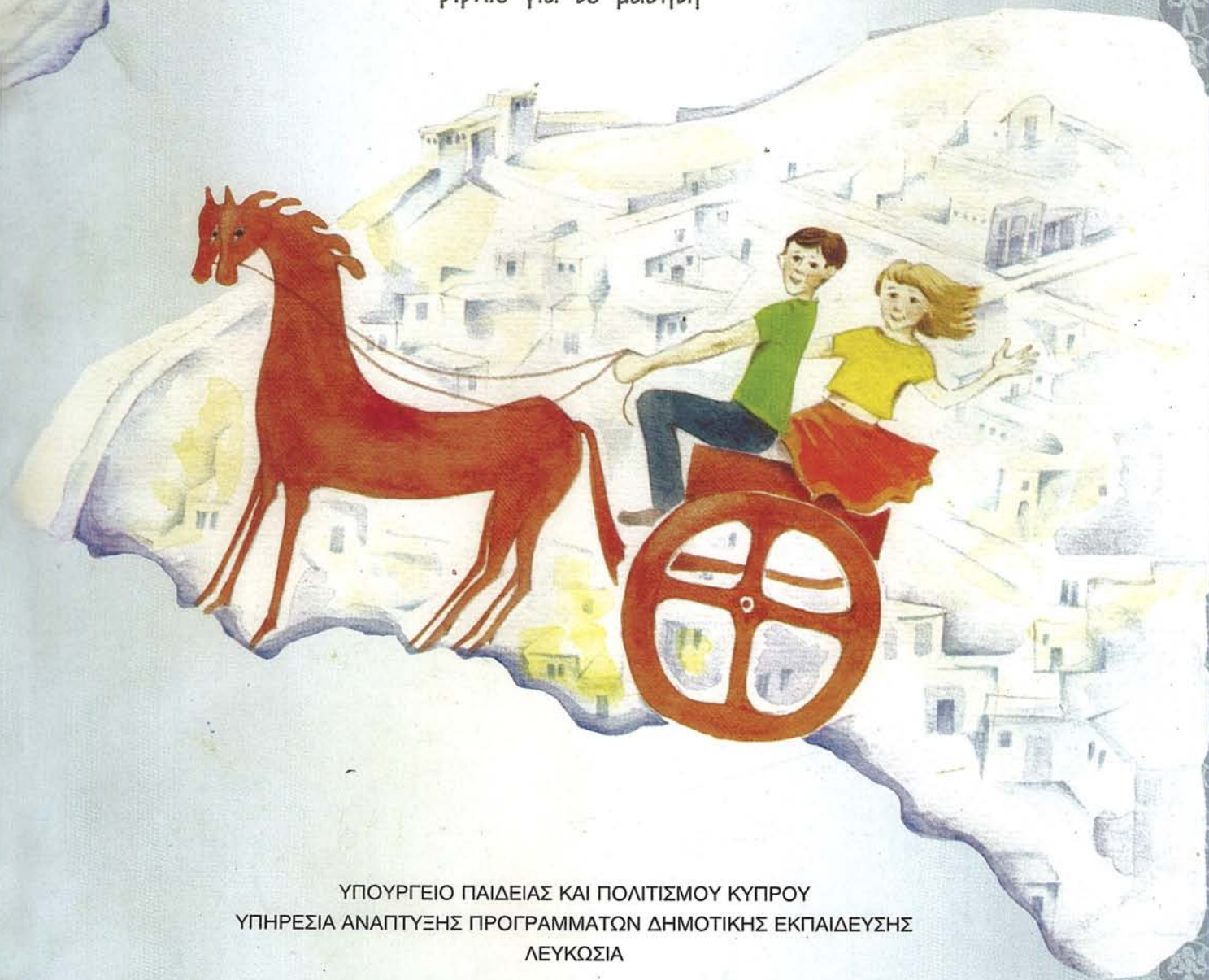
ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

Από τον πηλό

στο μέταλλο

Τάξη Γ', Μέρος Β'

βιβλίο για το μαθητή



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

Από τον πηλό
στο μέταλλο

Τάξη Γ', Μέρος Β'
βιβλίο για το μαθητή

Ανατύπωση: 2012

Εκτύπωση: LithoWeb Ltd.



Στο εξώφυλλο χρησιμοποιήθηκε ανακυκλωμένο χαρτί σε ποσοστό τουλάχιστον 50%, προερχόμενο από διαχείριση απορριμμάτων χαρτιού. Το υπόλοιπο ποσοστό προέρχεται από υπεύθυνη διαχείριση δασών.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ Από τον πηλό στο μέταλλο

Τάξη Γ', Μέρος Β'
βιβλίο για το μαθητή

Συγγραφή Φλωρεντία Πιτζιολή - Τιμοθέου
Μαριάννα Χριστόφια - Παλάτου

Εικονογράφηση Γιάννα Καλλή

Ηλεκτρονική σχεδίαση Μαρία Ευγενίου - Σωτηρίου

συνεργάστηκαν

Η Ενδοτμηματική Επιτροπή
Κοινωνικών Θεμάτων Δ. Πετράκης, Π. Νικολάου,
Α. Παπαντωνίου, Α. Μυτιληναίος,
Θ. Χατζηθεορής, Α. Βλάμης,
Κ. Πατέρας, Α. Πατάτας, Ι. Παρπέρης,
Π. Λοϊζίδου, Γ. Κουμίδης (Π.Ι.),
Α. Χριστόφορος (Π.Ο.Ε.Δ.)

Εποπτεία εικονογράφησης Α. Κουρτέλλας
Πρώτος Λειτουργός Εκπαίδευσης

Γλωσσική Επιμέλεια Ε. Χατζηγιάννη - Γιάγκου
Ε. Χατζηλουκά - Μαυρή

Ηλεκτρονική σελίδωση Μαρία Ευγενίου - Σωτηρίου

Πληκτρολόγηση Ε. Δαμιανού

Επιμέλεια Έκδοσης Φ. Τιμοθέου, Μ. Παλάτου, Μ. Σωτηρίου

Γενικός συντονισμός Α. Θεμιστοκλέους, Ν. Πενταράς

Εποπτεία Γ. Φερωνύμου, Α. Μακρής
Πρώτοι Λειτουργοί Εκπαίδευσης

Γενική Εποπτεία Μ. Σταυρίδης
Διευθυντής Δημοτικής Εκπαίδευσης

Α' Έκδοση 2001

© Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού Κύπρου

ISBN 9963-0-1208-6

Set: ISBN 9963-0-1206-X

πρόλογος

Είναι με ιδιαίτερη χαρά και ικανοποίηση που προλογίζω και το δεύτερο μέρος του βιβλίου της Ιστορίας της Γ' τάξης, "Ο άνθρωπος και η ιστορία του: Από τον πηλό στο μέταλλο", Μέρος Β'.

Βασικός σκοπός του μαθήματος της Ιστορίας είναι να βοηθήσει τους μαθητές να γνωρίσουν τις ποικίλες πτυχές της κοινωνικής ζωής του ανθρώπου στο μακρινό και κοντινό παρελθόν, να διαμορφώσουν εθνική συνείδηση, να ταυτιστούν με τη δική τους πολιτιστική κληρονομιά, χωρίς να υποτιμούν την κληρονομιά άλλων λαών; και αντλώντας διδάγματα να γίνουν ικανοί να ερμηνεύουν σύγχρονα γεγονότα, ώστε να συμβάλουν στη διαμόρφωση του ολοκληρωμένου πολίτη του 21ου αιώνα, του πολίτη μιας Ενωμένης Ευρώπης.

Η φιλοσοφία της συγγραφής του βιβλίου είναι βασισμένη στις νέες προσεγγίσεις για το μάθημα της Ιστορίας, οι οποίες προωθούν τις αρχές της ενεργητικής και συνεργατικής μάθησης και την αρχή της εποπτικοποίησης. Ο μαθητής, μέσα από ερευνητικές δραστηριότητες στις οποίες εμπλέκεται ενεργά, ανακαλύπτει και κατακτά τη γνώση, κάνει υποθέσεις, παρατηρεί εικόνες, χάρτες και σχεδιαγράμματα, συλλέγει πληροφορίες, ερμηνεύει δεδομένα και καταλήγει σε συμπεράσματα. Με τον τρόπο αυτό αναπτύσσει το ενδιαφέρον του για το μάθημα της Ιστορίας, αποκτά δεξιότητες μάθησης που θα τον βοηθήσουν στη μελέτη άλλων γνωστικών αντικειμένων και παράλληλα καλλιεργεί την κριτική του σκέψη.

Τα μικρά κείμενα, οι πλούσιες καλαίσθητες εικόνες, οι φωτογραφίες των ευρημάτων και οι χάρτες, όλα τοποθετημένα πάνω σε απαλό έγχρωμο φόντο με πλαίσιο διακοσμημένο ανάλογα με την εποχή που εξετάζεται, βοηθούν παράλληλα στην επίτευξη του στόχου της αισθητικής αγωγής. Επίσης η παρουσίαση της διδακτέας ύλης μέσα από την ξενάγηση δύο παιδιών, η συμμετοχή του ίδιου του μαθητή στα δρώμενα του βιβλίου, τα κόμικς με τη ζωντανή αναπαράσταση της μακρινής εποχής που παρουσιάζουν, ελκύουν το ενδιαφέρον και την προσοχή των παιδιών. Για τα παιδιά το μακρινό παρελθόν δεν είναι "πέτρες και χαλάσματα" αλλά το ξαναζωντάνεμα της ζωής των ανθρώπων που έζησαν πριν από εμάς.

Θέλω να ευχαριστήσω θερμά τα μέλη της Ενδοτμηματικής Επιτροπής Κοινωνικών Θεμάτων, τους Λειτουργούς Ανάπτυξης Προγραμμάτων και όλους όσους με οποιονδήποτε τρόπο συνέβαλαν στην ολοκλήρωση αυτής της εργασίας και να τους εκφράσω τα ειλικρινή μου συγχαρητήρια για την αξιόλογη έκδοση που μας προσφέρουν.

Μιχάλης Σταυρίδης
Διευθυντής Δημοτικής Εκπαίδευσης

Ευχαριστούμε θερμά:

- Το αρχείο του Αρχαιολογικού Μουσείου Λευκωσίας και προσωπικά τον κ. Χατζησάββα, υπεύθυνο του αρχείου.

περιεχόμενα

Εισαγωγή

Σελίδες

ενότητα ③

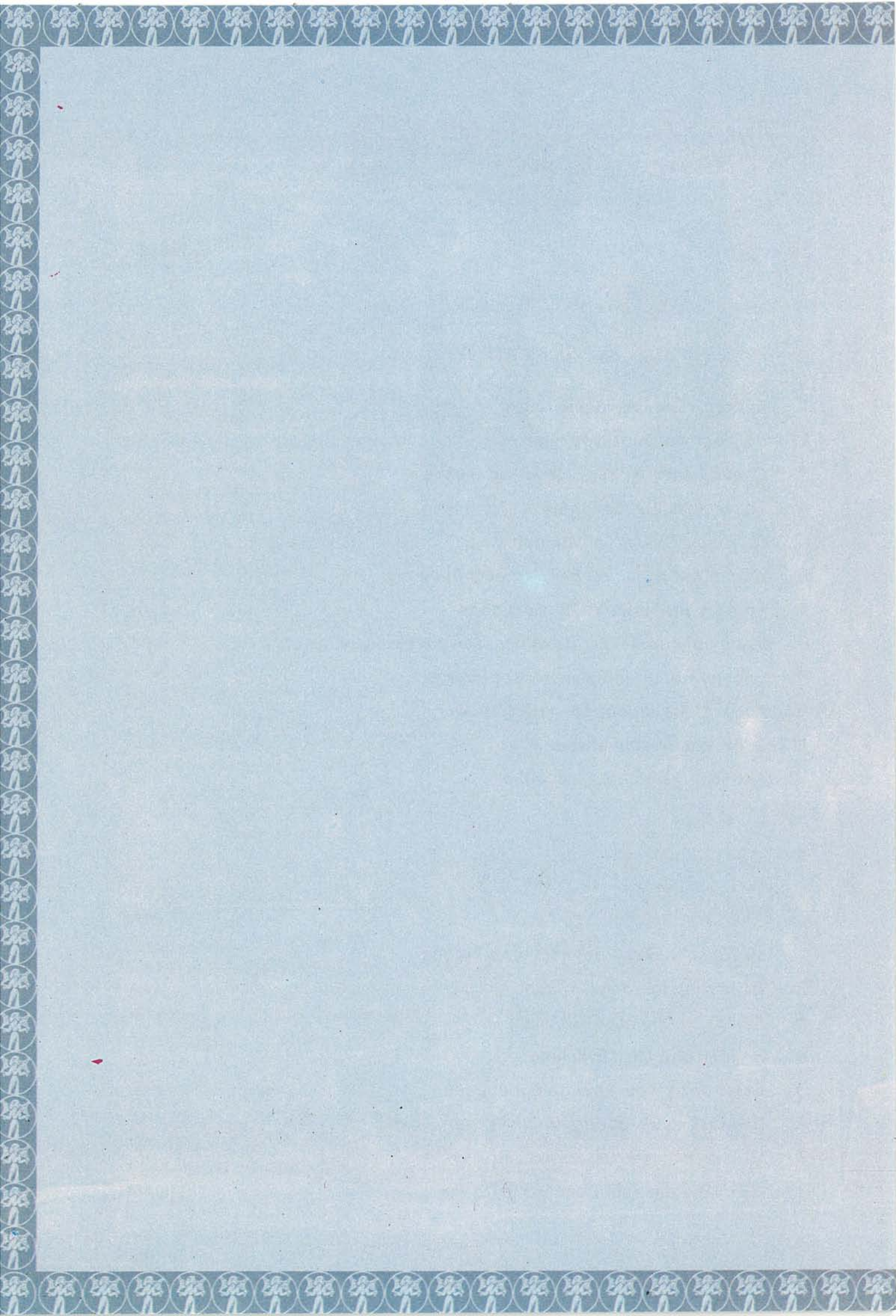
Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τα μέταλλα...

1. Χαλκός, ένα καινούριο υλικό	10
2. Κύπρος: το νησί του χαλκού	13
3. Ο άνθρωπος κατεργάζεται το χαλκό	16
4. Το νέο ζει με το παλιό	20
5. Οι κύπριοι γίνονται έμποροι...	26
6. Διασχίζοντας τους θαλάσσιους δρόμους	30
7. Τροχός μια σημαντική εφεύρεση	34
8. Γεωργία και άλλες ασχολίες των ανθρώπων	38
9. Από παλιά οι άνθρωποι προσεύχονται	41
10. Κύπρος: σταυροδρόμι πολιτισμών	44
11. Στον καιρό του Μίνωα...	48
12. Από τον πηλό στο μέταλλο	52

ενότητα ④

Ο άνθρωπος χτίζει πόλεις...

1. Μεγάλες πόλεις δυνατοί βασιλιάδες	60
2. Οι Μυκηναίοι στην Κύπρο	63
3. Αχαιοί, οι πρώτοι Έλληνες	66
4. Η πολιτεία της Έγκωμης	72
5. Στην πόλη του κερασφόρου θεού	75
6. Περιπατώντας στους δρόμους της πόλης	83
7. Μια επίσκεψη στα ανάκτορα	88
8. Από τον οικισμό στην πόλη	94



ενότητα 3

Ο άνθρωπος

ανακαλύπτει

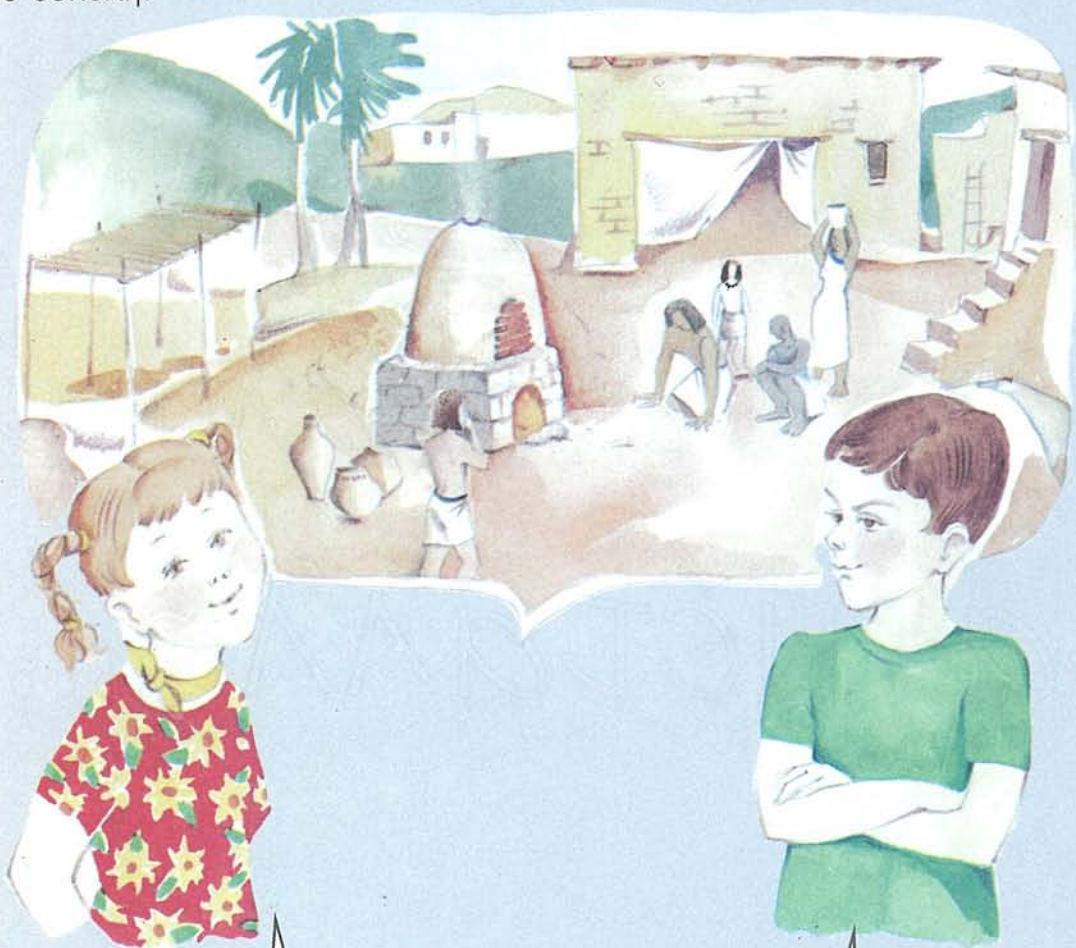
τα μέταλλα...

ανακαλύπτει τα μέταλλα...

1. Χαλκός, ένα καινούριο υλικό

Ο άνθρωπος δεν μένει ποτέ ο ίδιος. Έτσι και στη Λίθινη Εποχή, άλλαζε και προόδευε συνεχώς. Έμαθε να χρησιμοποιεί τη φωτιά και κατασκεύαζε εργαλεία και όπλα. Έμαθε να καλλιεργεί τη γη, να εξημερώνει ζώα, να χτίζει σπίτια. Δημιούργησε οικισμούς και οργάνωσε την κοινωνία στην οποία ζούσε.

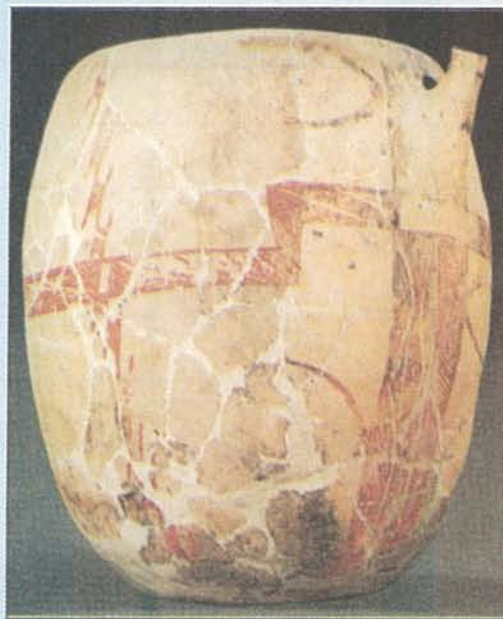
Η ζωή του γινόταν ολοένα και καλύτερη. Η ανακάλυψη ενός καινούριου υλικού, του χαλκού, ήρθε να κάμει τη ζωή του ακόμα καλύτερη, ακόμα πιο εύκολη.



Ξέρεις Στέφανε, ότι η ανακάλυψη του χαλκού έγινε τυχαία; Στην Αίγυπτο, ενώ τεχνίτες έψηναν πήλινα σκεύη, είδαν να τρέχει μέσα από το φούρνο ένα παράξενο παχύρευστο υγρό.

Ναι, Μυρτώ, σωστά. Κι αυτό το υγρό, που ύστερα από λίγη ώρα κρύωσε και έγινε στερεό, δεν ήταν τίποτε άλλο, παρά χαλκός.

Κοιτάξτε τα αντικείμενα της εικόνας. Ποιο απ'αυτά αντέχει περισσότερο και γιατί; Συζητήστε το με το δάσκαλό σας.



Χαλκός

Ο χαλκός είναι ορυκτό μέταλλο. Ο άνθρωπος το βρίσκει ανακατεμένο με άλλα υλικά και χρώματα μέσα στη γη. Όταν καθαριστεί παίρνει ανοιχτοκόκκινο χρώμα και λυγίζει εύκολα. Όταν μένει στην υγρασία σκουριάζει.

Ο άνθρωπος, έμαθε αργότερα να σμίγει το χαλκό με ψευδάργυρο (τσίγκο) ή κασσίτερο πετυχαίνοντας μείγματα πιο σκληρά, τον ορείχαλκο και τον μπρούντζο.



πετρώματα χαλκοπυρίτη

- Ψάξτε στο περιβάλλον όπου ζείτε αν υπάρχουν χάλκινα και μπρούντζινα σκεύη και συγκρίνετέ τα μεταξύ τους.
- Βρέστε διάφορες χρήσεις που έχει σήμερα ο χαλκός.

Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τα μέταλλα...

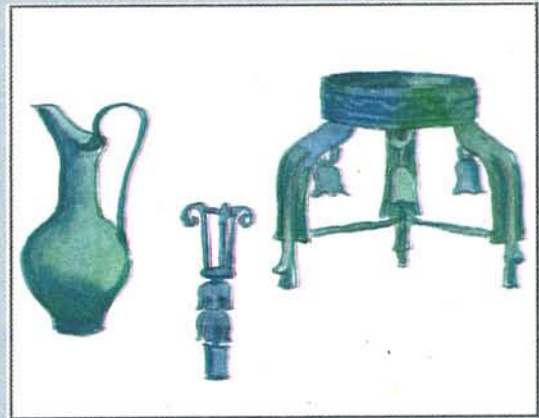
Μελετήστε τις πιο κάτω εικόνες, συζητήστε με την ομάδα σας και γράψτε ποιες είναι οι αλλαγές στον τρόπο ζωής των ανθρώπων, μετά από την ανακάλυψη του χαλκού.



Blank writing area with horizontal dotted lines for text.



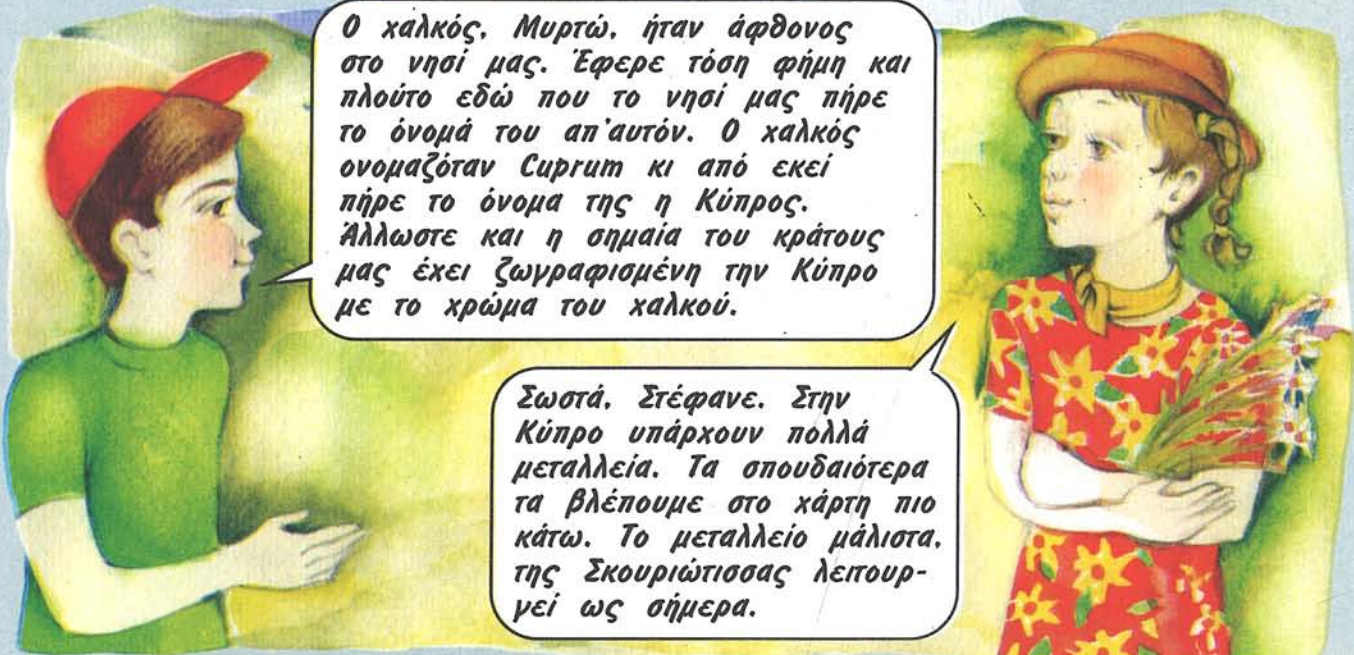
Blank writing area with horizontal dotted lines for text.



Blank writing area with horizontal dotted lines for text.



2. Κύπρος: Το νησί του χαλκού

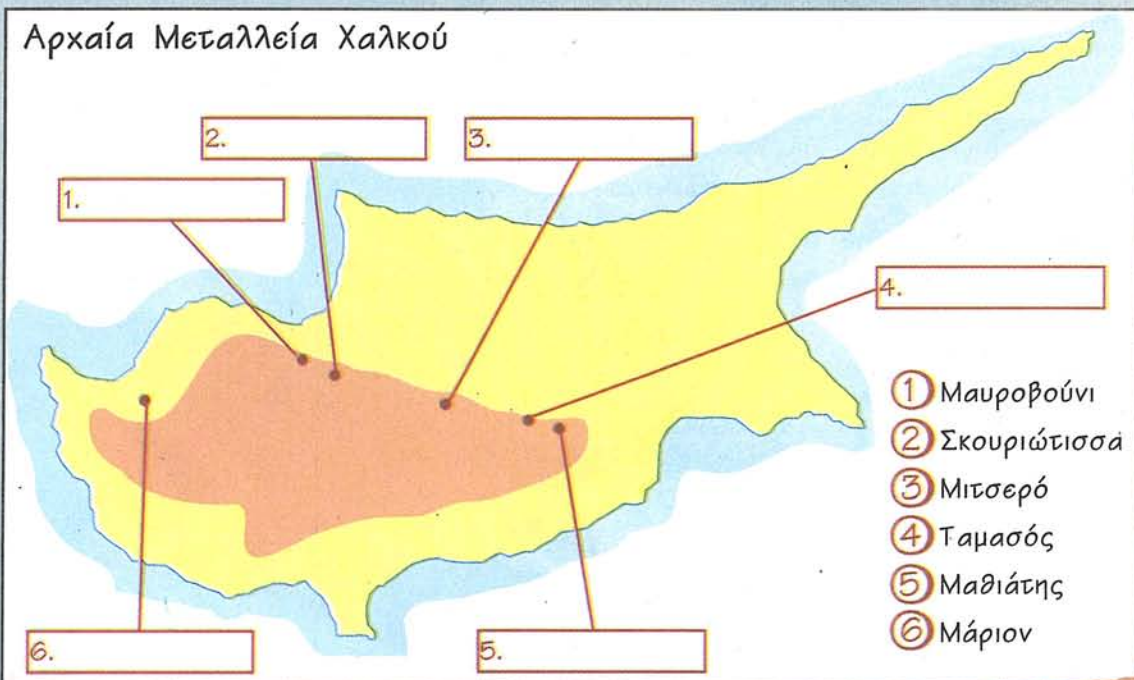


Ο χαλκός, Μυρτώ, ήταν άφθονος στο νησί μας. Έφερε τόση φήμη και πλούτο εδώ που το νησί μας πήρε το όνομά του απ' αυτόν. Ο χαλκός ονομαζόταν *Cyprum* κι από εκεί πήρε το όνομα της η Κύπρος. Άλλωστε και η σημαία του κράτους μας έχει ζωγραφισμένη την Κύπρο με το χρώμα του χαλκού.

Σωστά, Στέφανε. Στην Κύπρο υπάρχουν πολλά μεταλλεία. Τα σπουδαιότερα τα βλέπουμε στο χάρτη πιο κάτω. Το μεταλλείο μάλιστα, της Σκουριώτισσας λειτουργεί ως σήμερα.

Γράψτε στο χάρτη, στο σωστό κουτί, τα ονόματα των αρχαίων μεταλλείων σύμφωνα με τον πίνακα. Σε ποιο μέρος της Κύπρου βρίσκονται τα μεταλλεία αυτά και γιατί;

Αρχαία Μεταλλεία Χαλκού



Μεταλλείο:

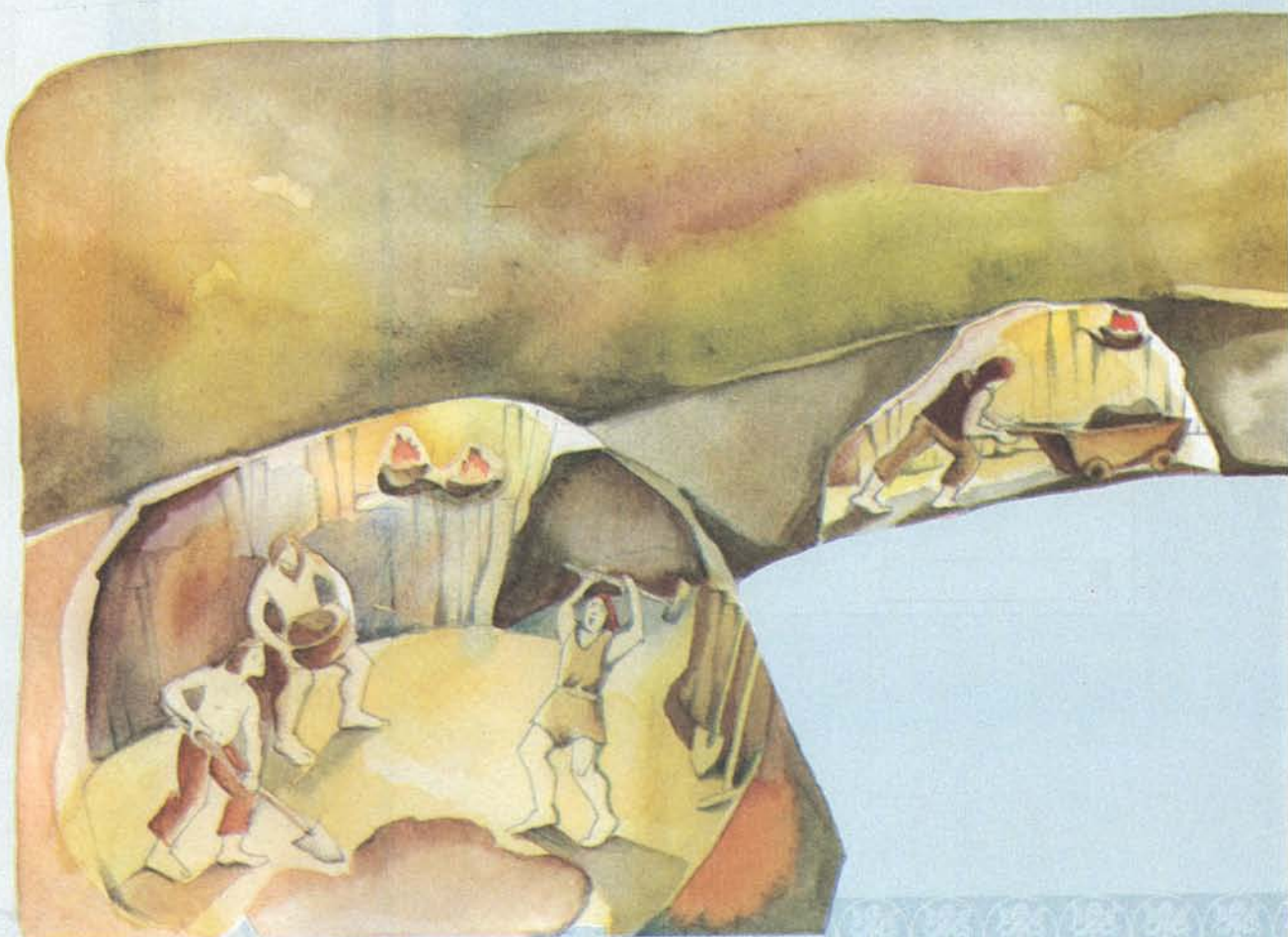
ο τόπος όπου οι άνθρωποι σκάβουν για να βγάλουν το μέταλλο.

Η δουλειά στα μεταλλεία

Στα αρχαία μεταλλεία οι αρχαιολόγοι βρήκαν καλάθια με τα οποία οι μεταλλωρύχοι κουβαλούσαν το χαλκό, εργαλεία με τα οποία έσκαβαν και ξύλα που κρατούσαν τις γαλαρίες (στοές) για να μην πέσουν και τους πλακώσουν. Οι μεταλλωρύχοι, για να βγάλουν το μέταλλο από τα βάθη της γης, δυσκολεύονταν πολύ, κουράζονταν και πολλές φορές έβαζαν σε κίνδυνο την ίδια τους τη ζωή.



Εργαλεία και καλάθια που βρέθηκαν σε μεταλλείο

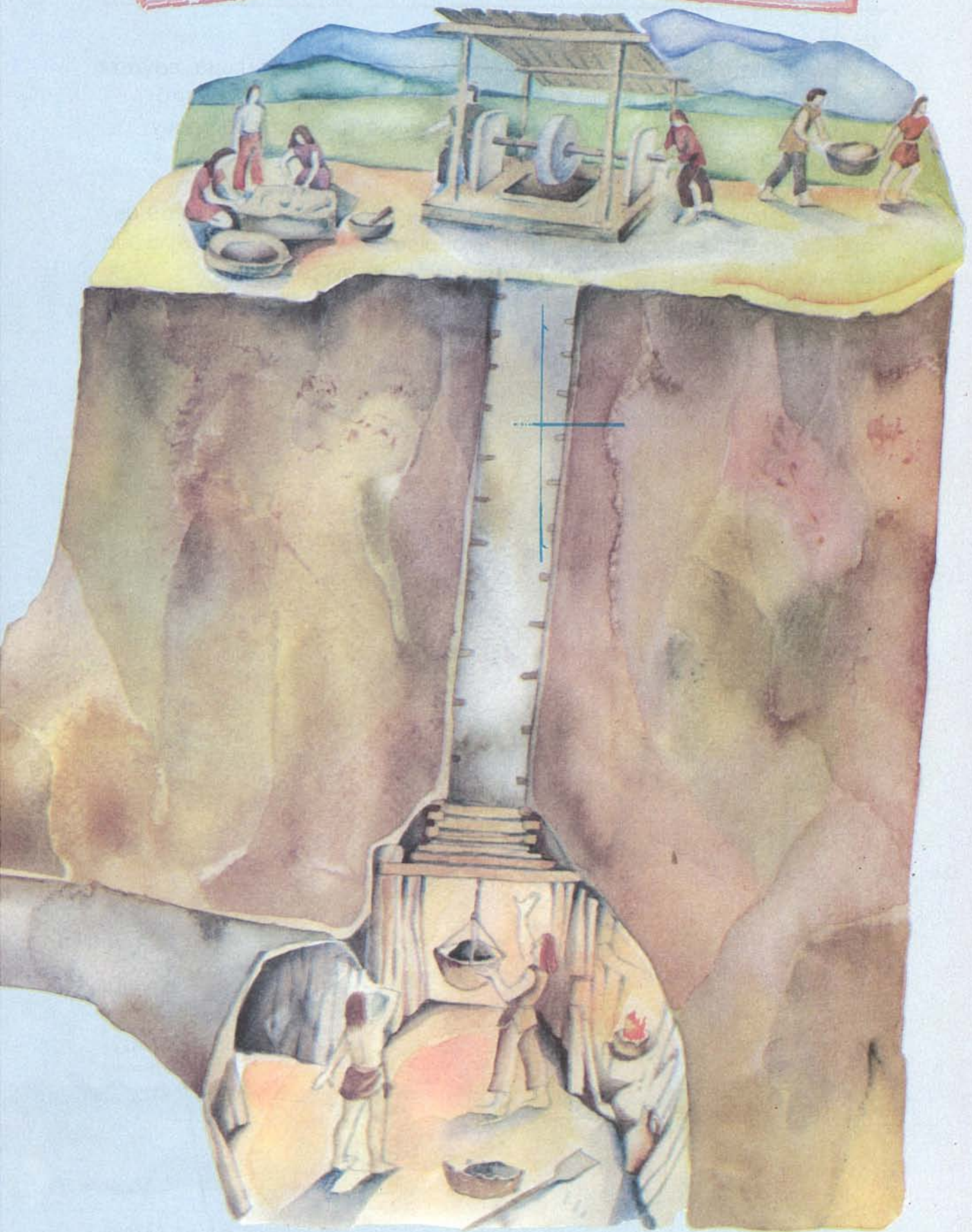


μετάλλευμα:

κάθε ορυκτό που περιέχει μέταλλα.

μεταλλωρύχος:

ο άνθρωπος που δουλεύει στα μεταλλεία.



Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τα μέταλλα...

3. Ο άνθρωπος κατεργάζεται το χαλκό

Όταν οι μεταλλωρύχοι έβγαζαν από τις γαλαρίες το μέταλλευμα, εργάτες το κοπάνιζαν σε γουδιά και το άλεθαν σε χειρόμυλους. Επειδή σ' αυτό υπήρχαν ανακατεμένα κι άλλα υλικά μαζί με χώματα, έπρεπε να βρουν τρόπο να το καθαρίσουν.

Γι' αυτό έλιωναν και ξανάλιωναν το μέταλλευμα σε δυνατή φωτιά, μέσα σε καμίνια. Για να διατηρούν ψηλές θερμοκρασίες έστελναν αέρα με πηλίνους σωλήνες στα καμίνια, χρησιμοποιώντας μεγάλα φυσερά.

Ύστερα από σειρά εργασιών κατόρθωναν να πάρουν το καθαρό μέταλλο και να το χύσουν σε καλούπια. Έτσι μπορούσαν να κατασκευάσουν εργαλεία, σκεύη και όπλα πιο εύκολα και γρήγορα σε σύγκριση με παλαιότερα χρόνια. Μια νέα τέχνη παρουσιάστηκε, η μεταλλοτεχνία.



κατεργάζομαι:

εργάζομαι με κόπο και προσοχή πάνω σ' ένα υλικό, για να κατασκευάσω κάτι απ' αυτό.



καλούπια για την κατασκευή ακοντίων

χάλκινα εργαλεία

λιωμένο καθαρό μέταλλο

Παρατηρήστε την εικόνα προσεκτικά και περιγράψτε στο τετράδιό σας πώς γίνονταν η κατεργασία του χαλκού.

Για να έχουν οι άνθρωποι φωτιά και να λιώνουν το χαλκό χρειαζόνταν τεράστιες ποσότητες ξυλείας, που τις έπαιρναν από τα δάση της Κύπρου. Η Κύπρος τότε είχε πολλά και πυκνά δάση.

Αυτό όμως δημιούργησε σοβαρά προβλήματα στο φυσικό περιβάλλον.

ΜΑΘΗΤΗΣ

Για να καλυφθούν οι ανάγκες της βιομηχανίας του χαλκού, που λειτούργησε για χιλιάδες χρόνια, τα δάση της Κύπρου καταστράφηκαν και ξαναδημιουργήθηκαν δεκαέξι φορές...

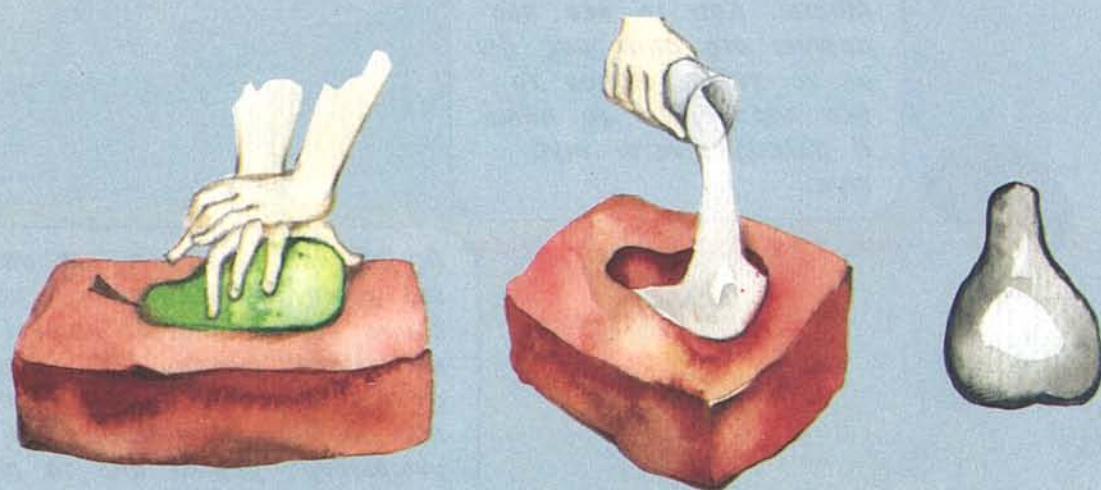
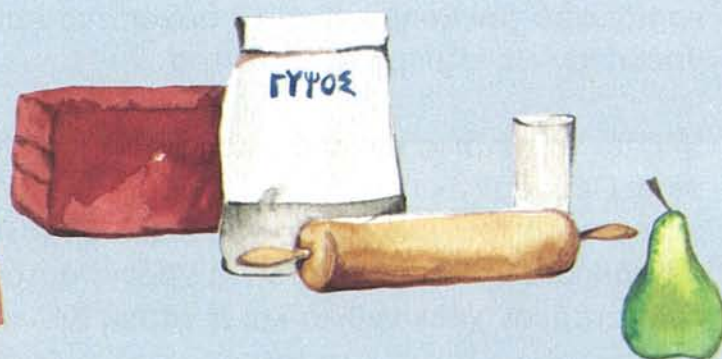
Έχουμε και σήμερα προβλήματα στο φυσικό περιβάλλον που προκαλούν σοβαρές οικολογικές καταστροφές. Μπορούμε να αναφέρουμε μερικές;



Φτιάχνοντας αντικείμενα με καλούπια...

Οι μεταλλουργοί, όταν πάρουν λιωμένο το καθαρό μέταλλο, το χύνουν σε καλούπια και κατασκευάζουν εργαλεία, σκεύη και όπλα. Έλατε να φτιάξουμε ένα αντικείμενο με καλούπι.

Θα χρειαστώ:
δουλεμένο πηλό,
γύψο διαλυμένο σε
νερό, εφημερίδα, ένα
αντικείμενο.



- Παίρνω δουλεμένο πηλό και ισιώνω την επιφάνεια του.
- Πιέζω το αντικείμενο μέσα στον πηλό μέχρι να καλυφθεί το μισό. Στη συνέχεια αφαιρώ το αντικείμενο από τον πηλό.
- Χύνω το διαλυμένο γύψο στο καλούπι που έφτιαξα με τον πηλό.
- Το αφήνω 15' για να πήξει ο γύψος και να γίνει στερεό. Τέλος, αφαιρώ το δουλεμένο πηλό.

Συγχαρητήρια! Έχετε φτιάξει ένα γύψινο αντικείμενο, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο με το καλούπι.

4. Το νέο ζει με το παλιό

Οι Κύπριοι άρχισαν σιγά σιγά να έχουν και χάλκινα αντικείμενα στα σπίτια τους. Ένα χάλκινο αγκίστρι από την Κισσόνεργα κι ένα χάλκινο κοπίδι από την Ερήμη είναι τα αρχαιότερα αντικείμενα από χαλκό που βρέθηκαν ως σήμερα στην Κύπρο.

Βέβαια τα πέτρινα εργαλεία και αντικείμενα δεν παραμερίστηκαν αμέσως. Πέρασαν εκατοντάδες χρόνια για να φθάσουμε στη συστηματική κατεργασία του χαλκού. Το νέο υλικό υπήρχε με το παλιό για χίλια πεντακόσια χρόνια. Γι' αυτό, τα χρόνια αυτά του λίθου και του χαλκού, ονομάστηκαν χαλκολιθικά και η εποχή Χαλκολιθική Εποχή.

*Έτσι γίνεται συνήθως,
Μυρτώ. Κάτι το νέο που
μπάινει στο σπίτι μας ζει
με το παλιό, ώσπου το
νέο παραμερίζει το παλιό.
Η αλλαγή γίνεται σιγά
σιγά.*

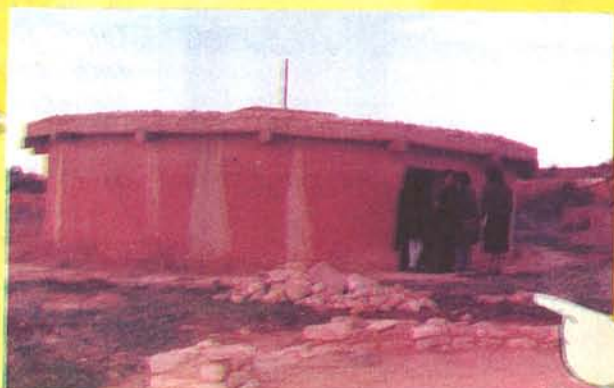
*Ας ριζούμε, Στέφανε, μια ματιά
στο χάρτη της Κύπρου για να
δούμε πού βρίσκονται μερικοί
χαλκολιθικοί οικισμοί. Κι ύστερα,
ας δούμε κάποιες φωτογραφίες
που μας έστειλε ο θείος. Έτσι θα
γνωρίσουμε μερικά από τα πιο
σημαντικά ευρήματα της εποχής
που μελετούμε.*

Οι σπουδαιότεροι χαλκολιθικοί
οικισμοί της Κύπρου



Σ' αυτή τη φωτογραφία έχουμε τα κυκλικά σπίτια της Λέμπας, όπως τα ξανάφτιαξαν οι αρχαιολόγοι. Είναι φτιαγμένα από πέτρα και πηλό και έχουν επίπεδη στέγη.

Όπως μας γράφει ο θείος, τα σπίτια είναι αρκετά μεγάλα και χωρίζονται με τοίχο σε μικρότερους χώρους (δωμάτια). Σ' αυτή την περιοχή της Πάφου παρατηρείται μεγάλη πρόοδος στην αρχιτεκτονική.



- Θυμηθείτε πως ήταν τα σπίτια της Χοιροκοιτίας.
- Συγκρίνετε το κτίσιμο των σπιτιών της Χοιροκοιτίας και της Λέμπας και γράψτε τις ομοιότητες και τις διαφορές.

Ομοιότητες

Διαφορές

ανακαλύπτει τα μέταλλα...

Κοίταξε, Μυρτώ, αυτή τη φωτογραφία με το μεγάλο λευκό πιθάρι απ' την Ερήμη. Τι όμορφο που είναι!...



μεγάλο λευκό πιθάρι από την Ερήμη

Έχεις δίκαιο, Στέφανε. Η κεραμική είχε μεγάλη ανάπτυξη αυτή την εποχή. Δες στην οδόνη του ηλεκτρονικού υπολογιστή αυτό το αγγείο από τη Χοιροκοιτία και παρατήρησε αυτό από τη Σουσκιού. Μπορείς να δεις την πρόοδο που έγινε; Εσείς, φίλοι μου, τη βλέπετε; Γράψτε πιο κάτω τις διαφορές που παρατηρείτε.



Αγγείο Χοιροκοιτίας

Αγγείο από τη Σουσκιού



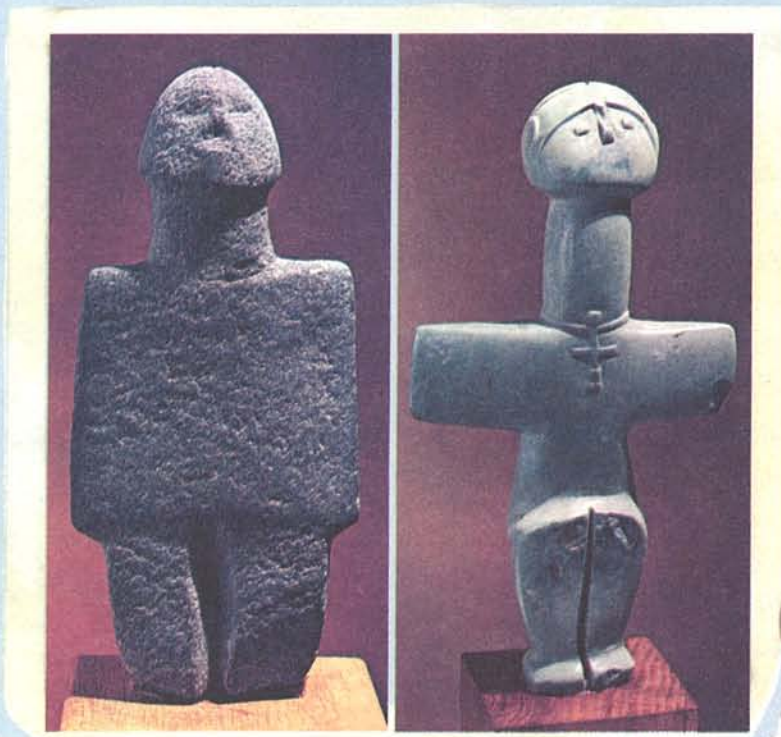
.....

.....

.....

.....

.....



Στέφανε, «πέρασα» δύο φωτογραφίες με ειδώλια στον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Για κοίταξε τες ... Η φωτογραφία στα αριστερά είναι γνωστή.



Παρουσιάζει ένα από τα λίθινα ειδώλια της Χοιροκοιτίας. Το άλλο είναι ειδώλιο της Χαλκολιθικής Εποχής. Κι εδώ η πρόοδος είναι μεγάλη. Γράψτε., φίλοι μου, τις ομοιότητες και τις διαφορές που παρατηρείτε.

Ομοιότητες

Διαφορές

Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τα μέταλλα...

Ένα σημαντικό βήμα του προϊστορικού ανθρώπου

Στα χαλκολιθικά χρόνια λαοί μετακινούνται προς την Ανατολική Μεσόγειο για να ανακαλύψουν περιοχές που είχαν χαλκό. Γι' αυτό, κατά τη Χαλκολιθική Εποχή, η Κύπρος παρουσιαζόταν περισσότερο πυκνοκατοικημένη.

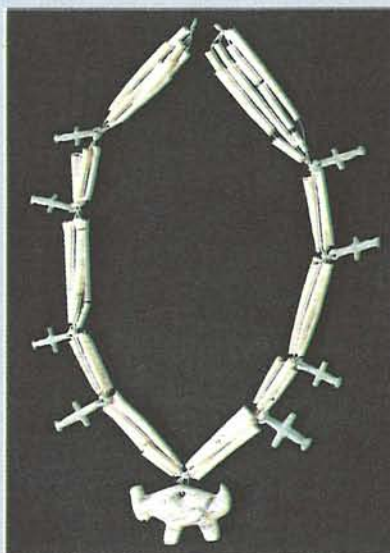
Η χρήση του χαλκού, αυτή την εποχή, ήταν περιορισμένη. Το πολύτιμο μέταλλο βρισκόταν στα χέρια λίγων ανθρώπων. Παρόλα αυτά η Χαλκολιθική Εποχή ήταν ένα σημαντικό βήμα του προϊστορικού ανθρώπου της Κύπρου προς την πρόοδο. Την εποχή αυτή η κεραμική, η μικρογλυπτική και η αρχιτεκτονική είχαν αναπτυχθεί σημαντικά.

Ο τρόπος λατρείας είχε γίνει τώρα πιο ξεκάθαρος. Υπήρχε έντονη η παρουσία της θεάς της γονιμότητας. Το φανερώνουν τα ειδώλια και τα μικρά αγάλματα που παριστάνουν γυναικείες φιγούρες.

Οι άνθρωποι της Χαλκολιθικής Εποχής έθαβαν τους νεκρούς τους, συνήθως, σε νεκροταφεία. Στο τέλος, όμως, αυτής της εποχής άρχισαν να τους θάβουν σε κυκλικούς τάφους σκαμμένους στο βράχο. Μέσα στους τάφους έβαζαν διάφορα δώρα για τους νεκρούς, τα κτερίσματα.



Γυναικείο είδωλο από τη Λέμπα που παριστάνει τη θεά της γονιμότητας.



Περιδέραιο στολισμένο με σταυρόσχημα ειδώλια από τη Σουσικιού.



Ειδώλιο που αποτελεί την αρχαιότερη απεικόνιση αλόγου στην Κύπρο.

Βρέστε τις αλλαγές που έγιναν από τη Νεολιθική εποχή στη Χαλκολιθική και γράψτε τες πιο κάτω.

①

②

③

④

⑤



Αγγείο με μορφή ζώου από τη Σουσκιού. Είναι ο αρχαιότερος "Κένταυρος" από την Κύπρο.



Κεφάλι πήλινου ειδωλίου από την Ερήμη.

* Κένταυρος: μυθολογικό ζώο μισό άνθρωπος και μισό άλογο

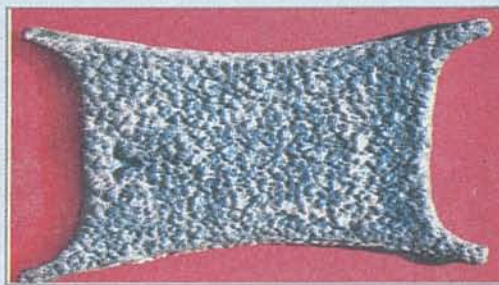
5. Οι Κύπριοι γίνονται έμποροι...

Όσο περνούν τα χρόνια τόσο περισσότερο εκτιμάται η αξία του χαλκού κι αυξάνεται η ζήτησή του, κι άλλο τόσο αυξάνεται ο αριθμός των εργατών που σκάβουν τη γη.

Γύρω από τα μεταλλεία δημιουργούνται μικροί οικισμοί μεταλλωρύχων κι άλλων εργατών που δουλεύουν το χαλκό ασταμάτητα. Από εκεί ο χαλκός, σε σχήμα ταλάντου, μεταφέρεται με ζώα στα κέντρα κατεργασίας, στις πεδιάδες και στα λιμάνια.

Εκεί, στους διάφορους οικισμούς που αρχίζουν να δημιουργούνται, τεχνίτες εργάζονται αδιάκοπα. Ξαναλιώνουν το μέταλλο και κατασκευάζουν ένα σωρό θαυμάσια και χρήσιμα αντικείμενα.

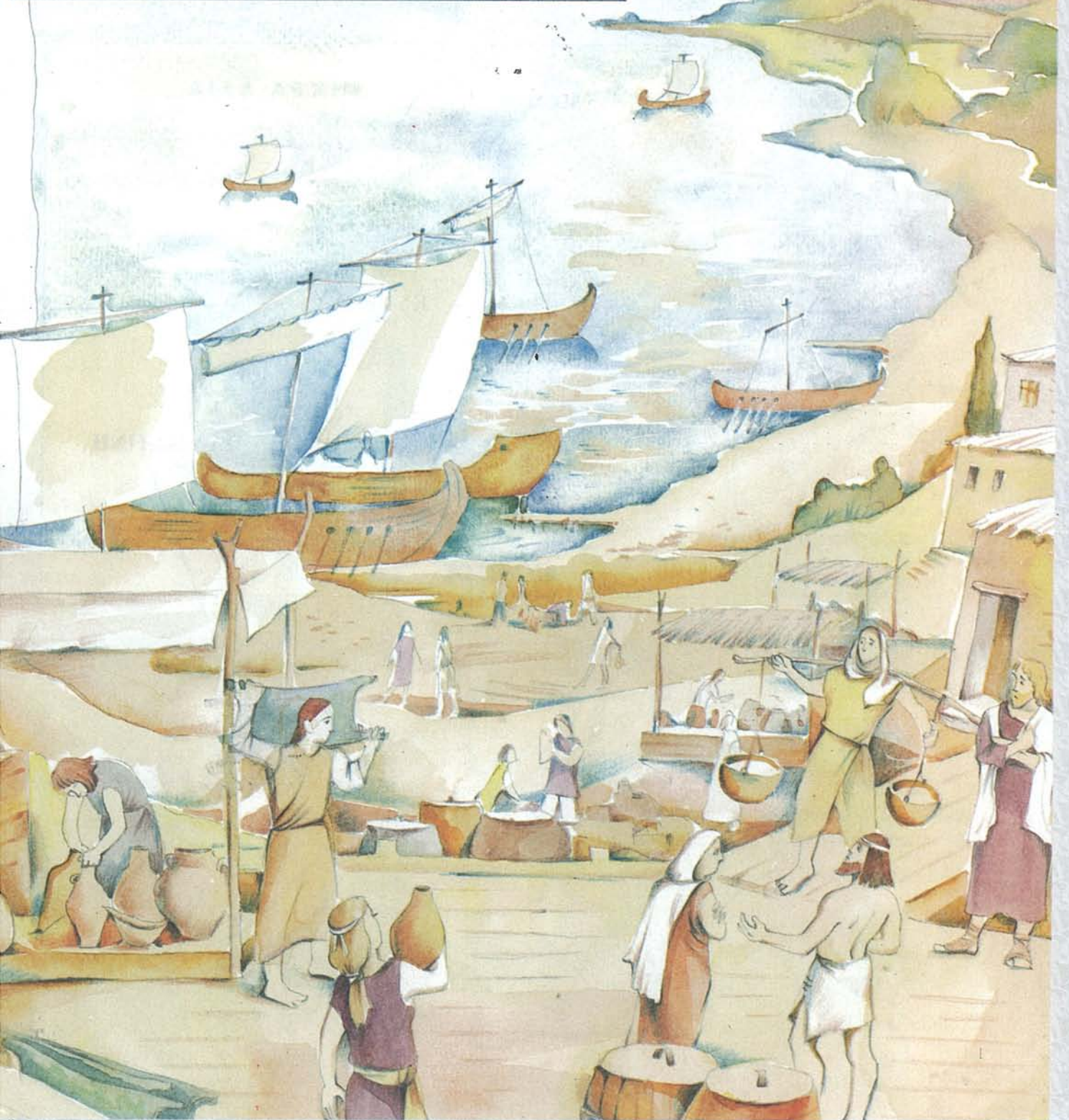
Οι Κύπριοι δε χρησιμοποιούν, οι ίδιοι, όλο το χαλκό που βγάζουν από τα μεταλλεία τους. Τα περισσεύματα που έχουν, τα στέλνουν σ' άλλους τόπους, δηλαδή τα εξάγουν. Οι Κύπριοι γίνονται έμποροι. Πουλούν το χαλκό είτε ακατέργαστο είτε κατεργασμένο και φέρνουν στο νησί πλούτο. Μια νέα εποχή αρχίζει. **Η Εποχή του Χαλκού!**



τάλαντο:

μεγάλα κομμάτια χαλκού που είχαν σχήμα δέρματος βοδιού και βάρος μερικές δεκάδες κιλά.

Τα σπουδαιότερα κέντρα κατεργασίας
και εμπορίας χαλκού

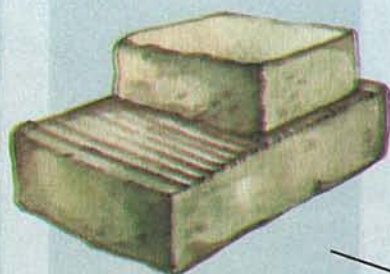


Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τα μέταλλα...

Εδώ είναι μερικά από τα προϊόντα που εισάγονταν στην Κύπρο από τις γειτονικές χώρες.



κασσίτερος



μυλόπετρες



αγγεία μινωικά



λάδι



αγγείο από φαγεντιανή με αρωματικά έλαια



κόσμημα από χρυσάφι



αλάβαστρο

ασήμι



αρωματικά έλαια



ελεφαντόδοντο

Εδώ είναι μερικά από τα προϊόντα που εξάγονταν από την Κύπρο στις γειτονικές χώρες.

Μελετήστε προσεκτικά το χάρτη. Συζητήστε με την ομάδα σας και γράψτε τις απαντήσεις των πιο κάτω ερωτήσεων.



τάλαντο χαλκού



χάλκινα αντικείμενα



αγγεία

① Με ποιες χώρες η Κύπρος είχε εμπορικές σχέσεις;

② Τι εξήγαγε η Κύπρος στις γειτονικές της χώρες;

③ Τι εισήγαγε από τις άλλες χώρες;

Συζητήστε με το δάσκαλό σας ποια οφέλη είχαν οι Κύπριοι από τα ταξίδια τους στις γειτονικές χώρες.

Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τα μέταλλα...

6. Διασχίζοντας τους θαλάσσιους δρόμους...

Η θάλασσα ένωνε την Κύπρο με τις γειτονικές χώρες. Οι κάτοικοι μπορούσαν να ταξιδέψουν σ' αυτές με πλοία .

Κατασκεύαζαν καράβια με την ξυλεία που υπήρχε άφθονη στο νησί. Μια νέα τέχνη, η **ναυπηγική**, έκαμε την εμφάνισή της. Τα ξύλινα καράβια, με το μοναδικό τετράγωνο πανί και τα κουπιά, διέσχιζαν τους θαλάσσιους δρόμους μεταφέροντας ανθρώπους και εμπορεύματα, από τόπο σε τόπο.

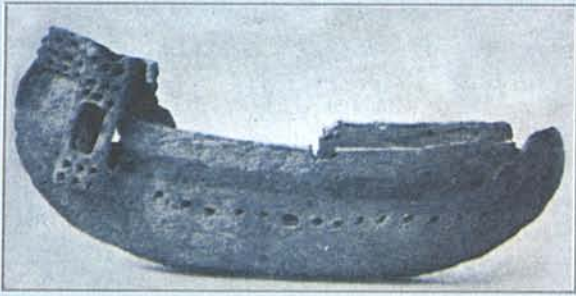
Τα ταξίδια αυτά δεν ήταν εύκολη υπόθεση. Οι άνθρωποι, για να αποφύγουν τους κινδύνους που είχαν τα ταξίδια στην ανοικτή θάλασσα, έπλεαν κατά μήκος των ακτών (βλ. χάρτη σ.28).

Οι Κύπριοι θαλασσινοί ήξεραν τα ρεύματα της θάλασσας, μελετούσαν τον καιρό και υπολόγιζαν την απόσταση που τους χώριζε από το επόμενο λιμάνι.



ναυπηγική:

η τέχνη της κατασκευής πλοίων.



Πήλινο ομοίωμα εμπορικού πλοίου.

Μελετήστε προσεκτικά το κείμενο και τις εικόνες και περιγράψτε, πιο κάτω, πώς ήταν τα καράβια των αρχαίων Κυπρίων.



.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....



Το αρχαιότερο πήλινο ομοίωμα πλοίου που βρέθηκε στην Κύπρο.

Συγκρίνετε τα καράβια αυτά με τα σημερινά (μέγεθος, υλικά κατασκευής, ταχύτητα, τρόπος κίνησης, αποστάσεις).



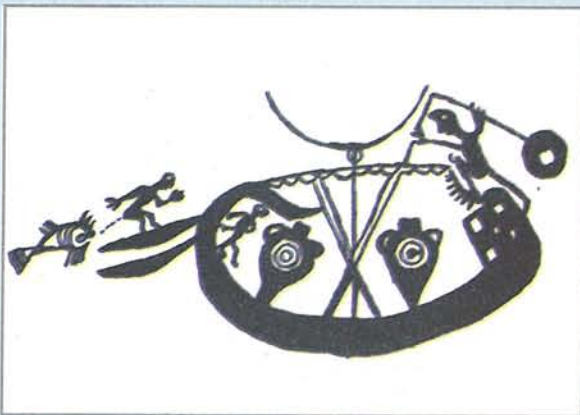
①

②

③

④

⑤



Πλοίο σχεδιασμένο σε αγγείο.

Συζητήστε με το δάσκαλό σας για τον τρόπο που ταξίδευαν οι αρχαίοι Κύπριοι, στις γειτονικές χώρες.

Ο άνθρωπος

ανακαλύπτει τα μέταλλα...

Η φωτογραφία μάς δείχνει ένα ναυάγιο αρχαίου караβιού που βρέθηκε στα παράλια της Μικράς Ασίας. Το καράβι μετέφερε χαλκό, κασίτερο και μεγάλα πιθάρια που χρησίμευαν για την αποθήκευση κρασιού και λαδιού. Στη φωτογραφία, δύτες - αρχαιολόγος μεταφέρει ένα αγγείο περπατώντας πάνω σε σωρό από τάλαντα κυπριακού χαλκού.

ναυάγιο:

πλοίο βυθισμένο στη θάλασσα.

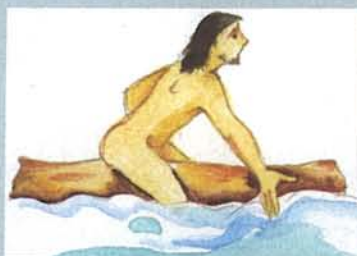
δύτες-αρχαιολόγος:

αυτός που ασχολείται με τα αρχαία που βρίσκονται στο βυθό.

Από τη σχεδία στο πρώτο καράβι...



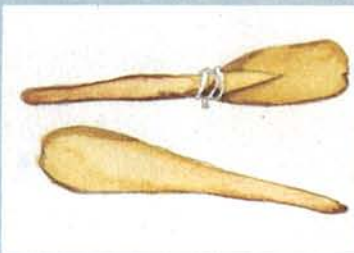
Όταν ο άνθρωπος βρέθηκε στο νερό διαπίστωσε ότι ήταν πιο βολικό να χρησιμοποιεί έναν κορμό για να διασχίσει το ποτάμι ή τη λίμνη.



Ανεβασμένος στον κορμό ενός δέντρου και πλατσουρίζοντας με τα χέρια του εξοικονομούσε δυνάμεις.



Αργότερα ανακάλυψε πως δεν κινδύνευε να γλιστρήσει από τον κορμό, φτάνει να στερέωνε, με κλαδιά ένα μικρότερο κορμό, δίπλα στο μεγάλο.



Το επόμενο βήμα ήταν να αυξήσει την ταχύτητά του. «Μάκρινε» τα χέρια του χρησιμοποιώντας μακριά κομμάτια ξύλου, τα κουπιά.



Αργότερα, χρησιμοποιώντας μεγάλα πέτρινα καρφιά (σφήνες), χώρισε ένα μεγάλο κορμό στα δυο.



Παίρνοντας το μισό κορμό, έριχνε στο εσωτερικό του πέτρες που τις είχε κατακάψει στη φωτιά. Μέχρι να σβήσουν έκαιγαν κι ένα μικρό κομμάτι ξύλου.



Αφού αφαιρούσε το μισοκαμένο ξύλο, προσπαθούσε ξανά και ξανά, ώσπου να σχηματίσει το σωστό βαθούλωμα στο κέντρο. Η κατασκευή της βάρκας είχε επινοηθεί.



Αργότερα, με τη βοήθεια των χάλκινων εργαλείων, ο άνθρωπος κατασκεύασε μικρά καράβια χρησιμοποιώντας μεγάλα κομμάτια ξύλου.



Χρησιμοποιώντας τη δύναμη του ανέμου ο άνθρωπος επινόησε τα πανιά. Με αυτά, και με τη βοήθεια των κουπιών, μπορούσε να ταξιδέψει γρηγορότερα.

Ζωγράφισε ή φτιάξε με όποιο υλικό θέλεις ένα δικό σου καραβάκι με πανιά.

Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τα μέταλλα...

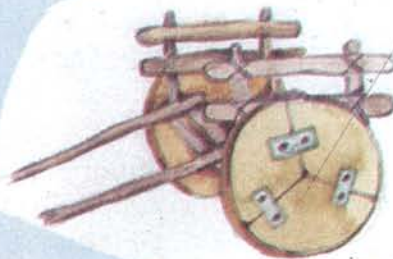
7. Τροχός, μια σημαντική εφεύρεση

Έτοιμο να σαλπάρει και το καραβάκι μας, Στέφανε, για ταξίδια μακρινά και ονειρεμένα. Θα ταξιδέψει όπως τα καράβια στα παλιά εκείνα χρόνια.



Πόσο σπουδαίο είναι το μυαλό του ανθρώπου!... Μου έκανε εντύπωση, π κατάφερε να πετύχ το βαδούλωμα της βάρκας του.

Και δεν είναι μόνο αυτή η επινόηση που διευκόλυνε τη ζωή του και τις μετακινήσεις του. Παράλληλα επινόησε και τον τροχό.

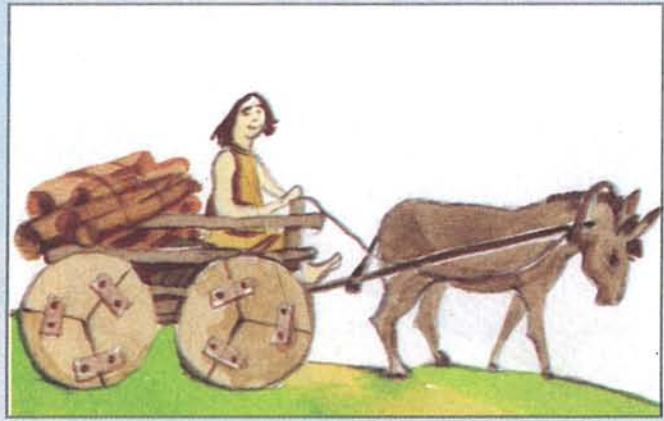


Έχω διαβάσει, Μυρτώ, ότι ο τροχός πρωτοχρησιμοποιήθηκε στην πόλη Ούρ της Μεσοποταμίας. Στην αρχή κατασκευάστηκε από δύο, τρία κομμάτια ξύλου, ενωμένα με μπρούντζινους γάντζους.





Η επινόηση του τροχού βοήθησε πολύ τον άνθρωπο στην εργασία του. Εσείς, τι λέτε φίλοι μου; Συζητήστε το με την ομάδα και το δάσκαλό σας και γράψτε, πιο κάτω, τις απόψεις σας. Η σύγκριση των εικόνων που ακολουθούν θα σας βοηθήσουν.



ΜΑΘΗΤΗΣ

ανακάλυψη:

όταν ο άνθρωπος μαθαίνει τα μυστικά της φύσης λέμε ότι έχει κάνει μια ανακάλυψη.

εφεύρεση:

όταν ο άνθρωπος σκεφτεί κάτι που δεν υπήρχε πριν στη φύση, τότε λέμε ότι έχει κάνει μια εφεύρεση.

ανακαλύπτει τα μέταλλα...

«Ο τροχός είναι, ίσως, η πιο σημαντική εφεύρεση όλων των εποχών που έφερε μεγάλη πρόοδο στον πολιτισμό».

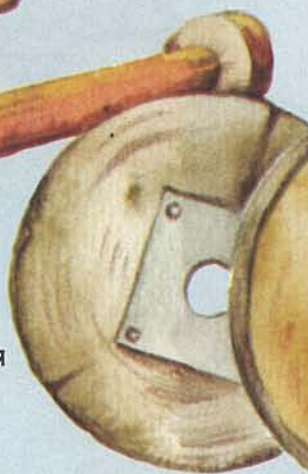
- Δικαιολογήστε την άποψη αυτή.
- Ζωγραφίστε, στα άδεια ορθογώνια, αντικείμενα που χρησιμοποιείτε εσείς σήμερα και λειτουργούν με τροχούς.
- Βρέστε εικόνες ή φωτογραφίες αντικειμένων που λειτουργούν με τροχούς και φτιάξτε μια συλλογή.

κορμός
δέντρου



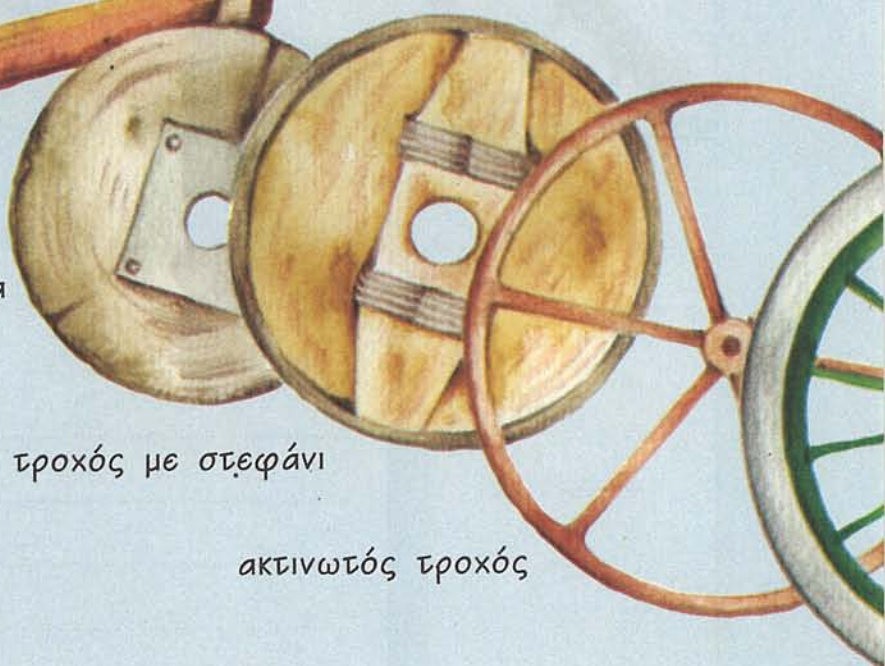
τροχός

τροχός με τρύπα



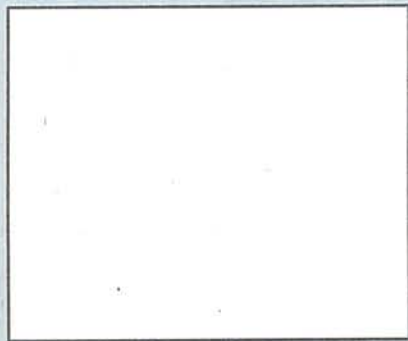
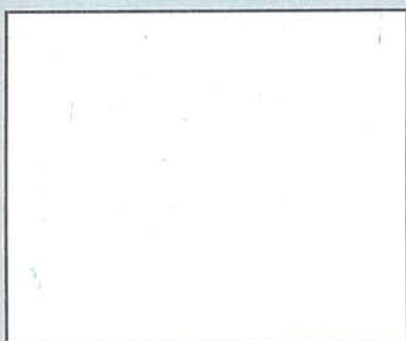
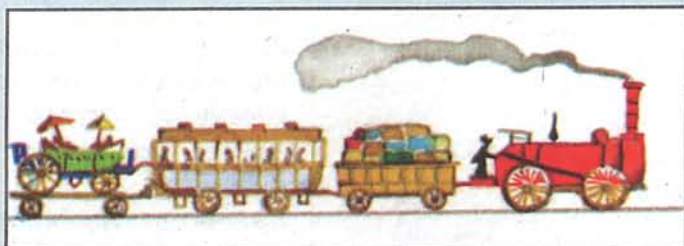
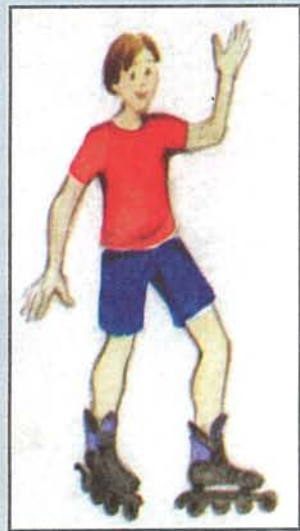
τροχός με στεφάνι

ακτινωτός τροχός



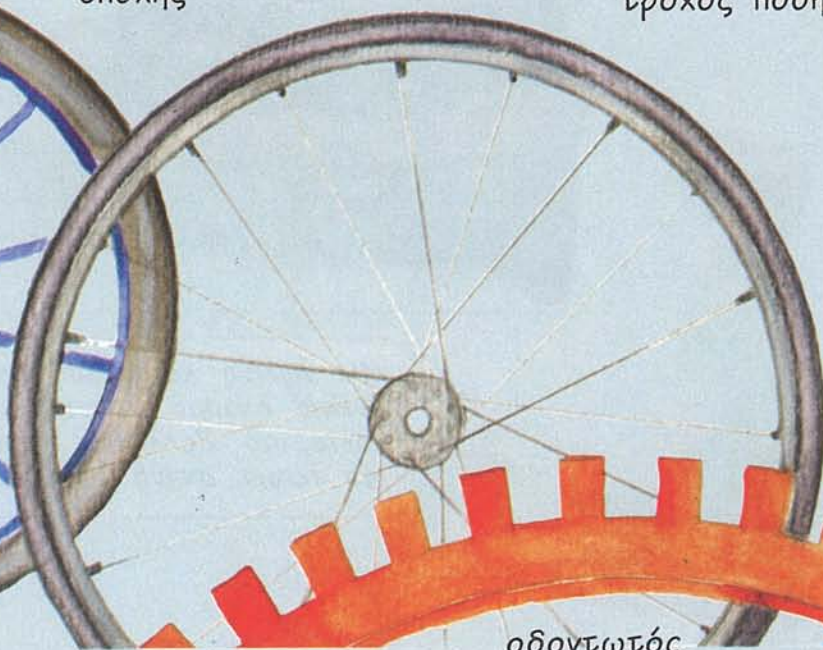
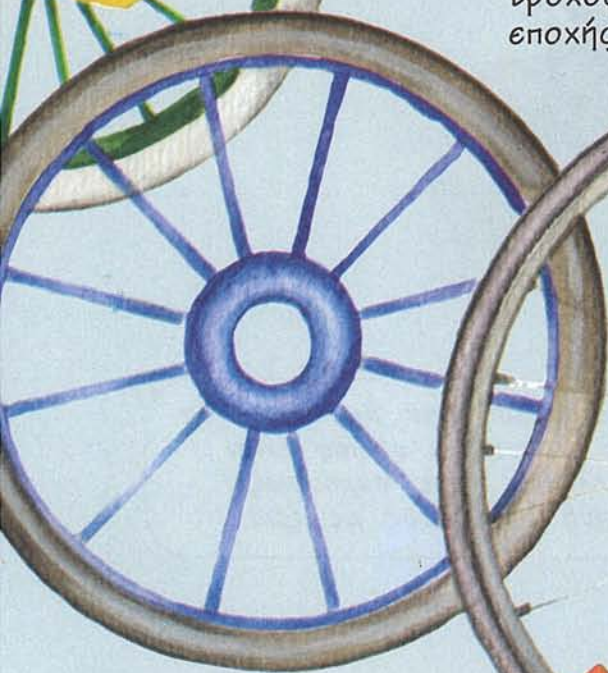
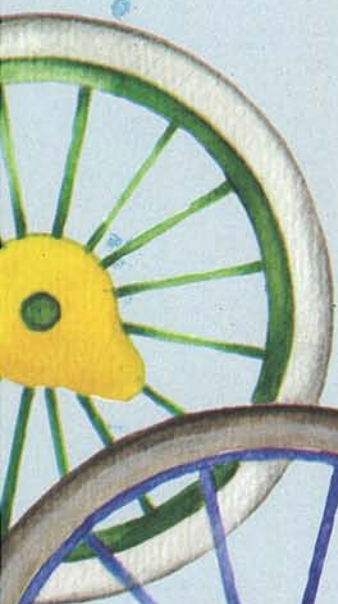
τροχός τρένου





τροχός αυτοκινήτου
εποχής

τροχός ποδηλάτου



οδοντωτός
τροχός

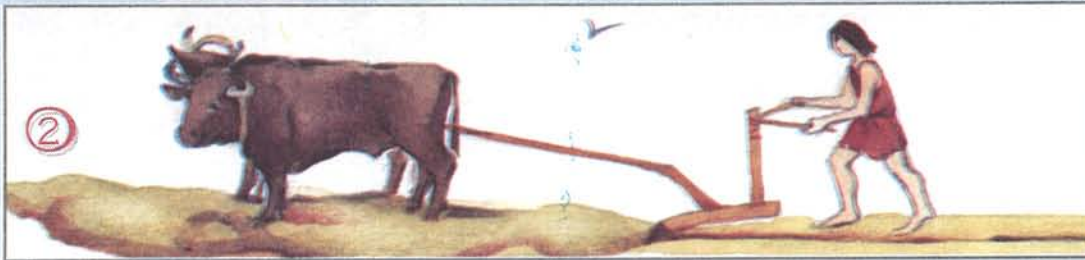
8. Γεωργία και άλλες ασχολίες των ανθρώπων

Μια άλλη εφεύρεση που βοήθησε τους ανθρώπους της εποχής αυτής στις εργασίες τους, είναι το **άροτρο**. Στα νεολιθικά χρόνια οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν, για το σκάψιμο της γης, πέτρινα σκαλιστήρια.



Κοιτάξτε προσεκτικά τις εικόνες και συζητήστε με την ομάδα σας:

- Ποιον τρόπο οργώματος χρησιμοποιούμε σήμερα και ποιο χρησιμοποιούσαμε μερικές δεκάδες χρόνια πριν;
- Συγκρίνετε το 2ο τρόπο οργώματος με τη σκηνή οργώματος από τους Βουούς.
- Παρατηρήστε τον 1ο και τον 3ο τρόπο οργώματος και γράψτε, πιο κάτω, τρία σημεία που φανερώνουν την εξέλιξη στον τρόπο οργώματος.



①

②

③

Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τα μέταλλα...

Μια πλούσια ανεπτυγμένη κοινωνία...

Η παραγωγή, η εκμετάλλευση και η εμπορία του χαλκού χάρισαν πλούτο και ευημερία στους κατοίκους της Κύπρου.

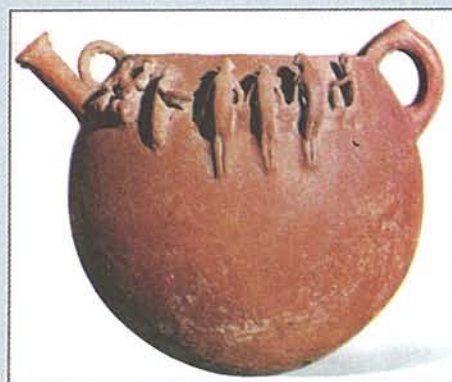
Η ασχολία των Κυπρίων με τη γεωργία και την κτηνοτροφία συνεχίζεται. Η εξημέρωση του βοδιού και η χρησιμοποίηση του αρότρου, κάνουν πιο εύκολη την καλλιέργεια σκληρών εδαφών. Τα αμπέλια, οι ελιές, οι αμυγδαλιές, οι συκές δίνουν άφθονους καρπούς στους Κυπρίους.

Με την εισαγωγή του τροχού σημειώνει μεγάλη ανάπτυξη και η κεραμική.

Αγγεία, απλά ή σύνθετα, με ανάγλυφες μορφές που παριστάνουν σκηνές από την καθημερινή ζωή, δείχνουν την τόλμη και τη φαντασία του δημιουργού.

Τα ομοιώματα αδραχτιών και τα κομμάτια από ύφασμα που βρέθηκαν σε ανασκαφές φανερώνουν τη μεγάλη πρόοδο των Κυπρίων στην **υφαντουργία**.

Τα άφθονα αντικείμενα, κοσμήματα, αγάλματα, λαβές καθρεφτών κ.ά., είναι πραγματικά κομψοτεχνήματα και δείχνουν την πρόοδο τόσο της **μικροτεχνίας** όσο και της **μεταλλουργίας**. Όλα αυτά δίνουν την εικόνα μιας πλούσιας ανεπτυγμένης κοινωνίας.



Κοκκινωπό αγγείο με ανάγλυφες μορφές.



Χρυσά στολίδια για να συγκρατούν τις μπούκλες των μαλλιών.



Λευκό αγγείο με γραπτό διάκοσμο.



Ομοίωμα αδραχτιού.

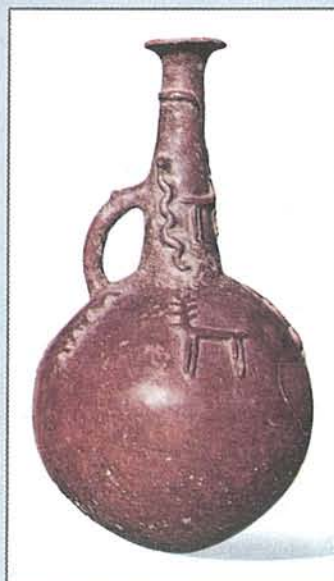
9. Από παλιά οι άνθρωποι προσεύχονται

«Μπορείς να συναντήσεις πόλεις χωρίς τείχη, χωρίς σχολεία, χωρίς βασιλιά, χωρίς σπίτια, φτωχές ή πλούσιες, πόλεις που δεν γνωρίζουν από θέατρα και γυμναστήρια· αλλά δεν υπάρχει κανείς που να έχει δει πόλη χωρίς ναούς και άθεη. Παντού οι άνθρωποι προσεύχονται, ορκίζονται, θυσιάζουν «για το καλό» ή «για να διώξουν το κακό.»

Πλουτάρχου, Ηθικά

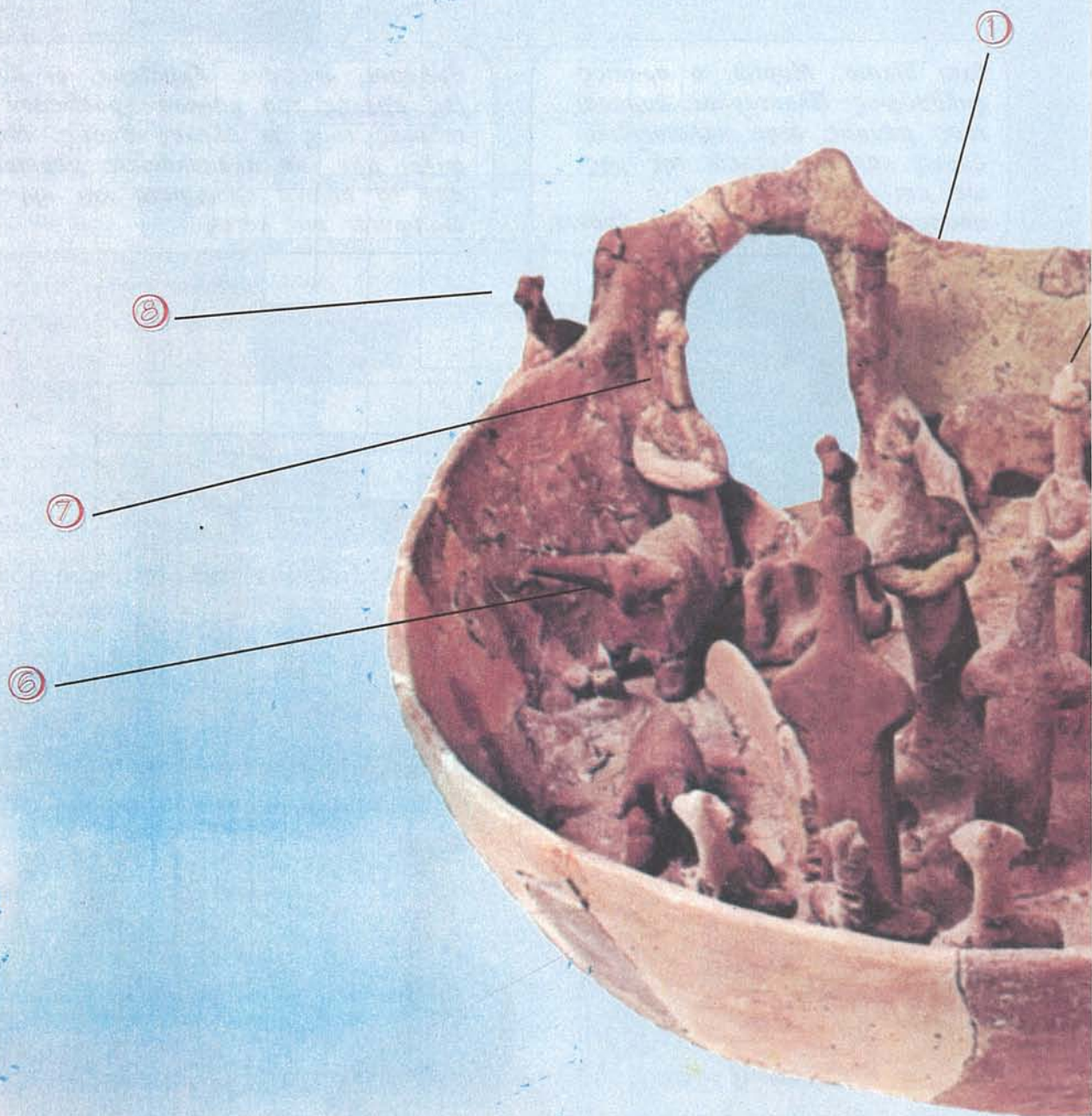
Έχει δίκαιο, Μυρτώ, ο αρχαίος φιλόσοφος Πλούταρχος. Θυμάσαι τους μάγους στην παλαιολιθική εποχή και τη λατρεία της γης ως μητέρας όλων των πλασμάτων, στα νεολιθικά χρόνια;

Θυμάμαι, Στέφανε. Αργότερα, οι άνθρωποι της εποχής του χαλκού πρόσθεσαν στις τελετές τους κι άλλους θεούς. Μπορείτε, φίλοι μου, να ανακαλύψετε μερικούς μέσα από τα πήλινα ομοιώματα και αγγεία που φαίνονται πιο κάτω;



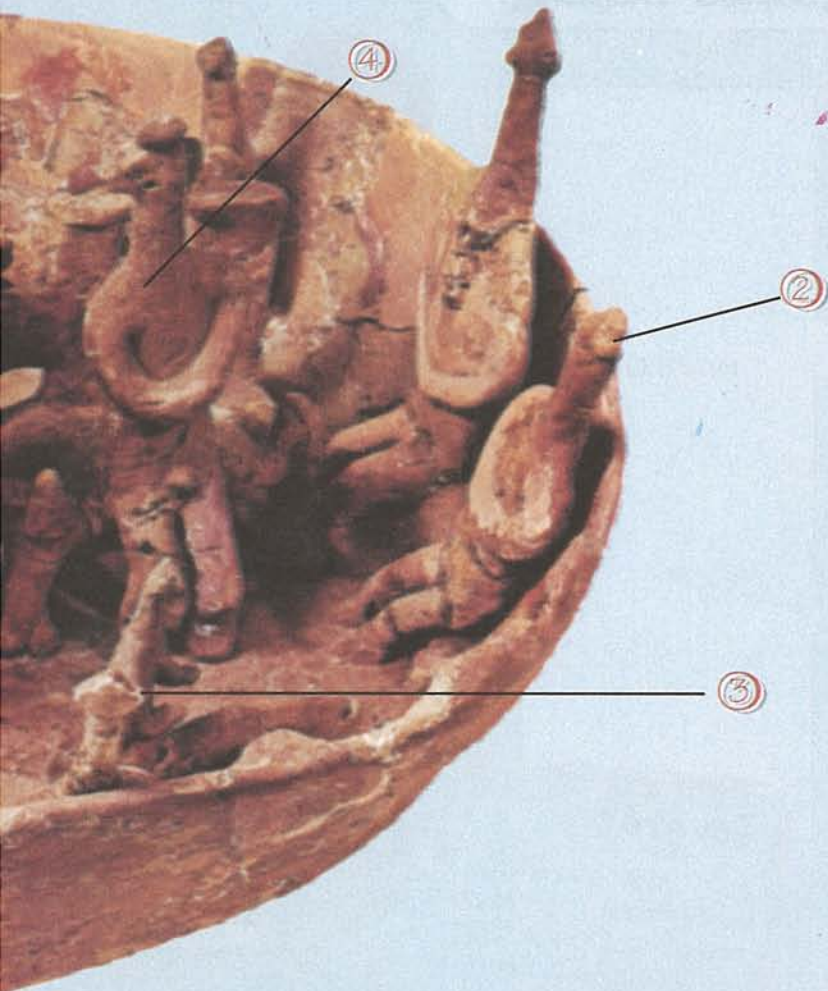
Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τα μέταλλα...

- Κοιτάξτε προσεκτικά το πιο κάτω ομοίωμα «ιερού» που βρέθηκε στον οικισμό των Βουνών.
- Μελετήστε με την ομάδα σας τα αριθμημένα σημεία (1-8) της εικόνας και απαντήστε προφορικά τις ερωτήσεις που ακολουθούν.



- ① Πώς παρουσιάζεται το ιερό (1) στο πήλινο αυτό ομοίωμα;
- ② Πώς είναι οι έξι άνθρωποι (2) που κάθονται στο πεζούλι και ποιος είναι ο ρόλος τους;

- ③ Γιατί η ανθρώπινη μορφή (3) είναι γονατιστή;
- ④ Πώς είναι η μορφή (4) που κάθεται στο μέσο περίπου του «ιερού» και ποιος νομίζετε είναι ο ρόλος της;
- ⑤ Ποιος είναι ο ρόλος των έξι όρθιων μορφών (5) στο κέντρο του «ιερού»;
- ⑥ Ποια ζώα (6) υπάρχουν δεξιά και αριστερά της εισόδου; Ποια η χρησιμότητά τους;
- ⑦ Ποιος είναι ο ρόλος των ανθρώπων (7) δεξιά και αριστερά της εισόδου;
- ⑧ Γιατί η μορφή (8) βρίσκεται έξω από το «ιερό»;



Από τις πληροφορίες που έχετε συγκεντρώσει γράψτε στο τετράδιό σας για τους θεούς, τα ιερά, και τον τρόπο που λάτρευαν τις θεότητες τους οι άνθρωποι της Εποχής του Χαλκού.

10. Κύπρος: Σταυροδρόμι Πολιτισμών

Με τον καιρό η φήμη της Κύπρου ξαπλώθηκε στις γύρω χώρες. Πολλοί από τους γειτονικούς λαούς αποφάσισαν να έρθουν στην Κύπρο, για να εκμεταλλευτούν τον πλούτο της. Αρκετοί ήρθαν ειρηνικά, ως έμποροι, για να αγοράσουν χαλκό. Τους άρεσε το νησί και μερικοί έφεραν και τις οικογένειές τους. Μαζί με τα πράγματά τους έφεραν και τις συνήθειες και τον πολιτισμό τους. Οι Κύπριοι, έξυπνοι και φιλοπρόοδοι όπως ήταν, έμαθαν πολλά απ' αυτούς.

Στο αρχαιολογικό μουσείο, στις αίθουσες της Εποχής του Χαλκού, θα δούμε ευρήματα που δείχνουν τις επιδράσεις που δέχτηκαν οι Κύπριοι από τους γειτονικούς λαούς.


Μια επίσκεψη, λοιπόν, στο αρχαιολογικό μας μουσείο, είναι ότι μας χρειάζεται. Η κυρία Ηλέκτρα, η ξεναγός, θα μας ξεναγήσει ευχαρίστως.

ΜΑΘΗΤΗΣ


Ξεναγός:

αυτός που οδηγεί τον επισκέπτη στους χώρους του μουσείου και τους εξηγεί για τα εκθέματα.

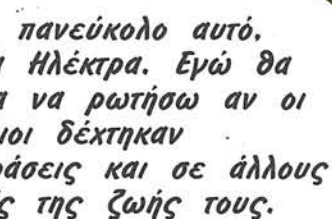




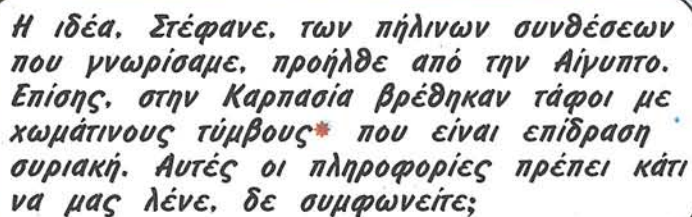
Οι πινακίδες της βιτρίνας μας πληροφορούν ότι τα αγγεία προήλθαν από τη Συρία και την Αίγυπτο.



Σωστά, Μυρτώ. Η κεραμική του είδους αυτού διαφέρει εντελώς από την κεραμική παράδοση της Κύπρου. Έρευνες που έγιναν έδειξαν ότι είναι κατασκευασμένα από πηλό της Κύπρου. Πώς το εξηγείτε αυτό;



Είναι πανεύκολο αυτό, κυρία Ηλέκτρα. Εγώ θα 'θελα να ρωτήσω αν οι Κύπριοι δέχτηκαν επιδράσεις και σε άλλους τομείς της ζωής τους.



Η ιδέα, Στέφανε, των πήλινων συνδέσεων που γνωρίσαμε, προήλθε από την Αίγυπτο. Επίσης, στην Καρπασία βρέθηκαν τάφοι με χωματίνοους τύμβους* που είναι επίδραση συριακή. Αυτές οι πληροφορίες πρέπει κάτι να μας λένε, δε συμφωνείτε;



* τύμβος: μικρό ύψωμα χώματος πάνω σε τάφο.

Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τα μέταλλα...

Αυτό εδώ, παιδιά, το κύπελλο έχει εισαχθεί από την Κρήτη. Βρέθηκε σε τάφο στο Κάρμι, που βρίσκεται στη βόρεια ακτή της Κύπρου. Κοιτάξτε πόσο κομψό είναι!...

Κι αυτό το αγγείο είναι από την Κρήτη. Η πινακίδα γράφει ότι βρέθηκε στη Λάπηθο.




ΜΑΘΗΤΗΣ

Ποια είναι αυτή η γυναίκα με τα υψωμένα χέρια;


Είναι πήλινο ειδώλιο της «θεάς με υψωμένα χέρια». Έχει εισαχθεί και αυτή από την Κρήτη και φανερώνει μια από τις πρώτες θρησκευτικές επιδράσεις που δέχτηκαν οι Κύπριοι από το Αιγαίο.





Απ' όλα αυτά που είδαμε, κ. Ηλέκτρα, φαίνεται ότι οι Κύπριοι πήραν πολλά στοιχεία από την τέχνη, τη θρησκεία και τον πολιτισμό των λαών αυτών, για να φτιάξουν το δικό τους.

Η Κύπρος, παιδιά, λόγω της γεωγραφικής της θέσης έγινε ένα σταυροδρόμι πολιτισμών. Ο κόσμος της Ανατολικής Μεσογείου και του Αιγαίου συναντήθηκαν εδώ από την Εποχή του Χαλκού.



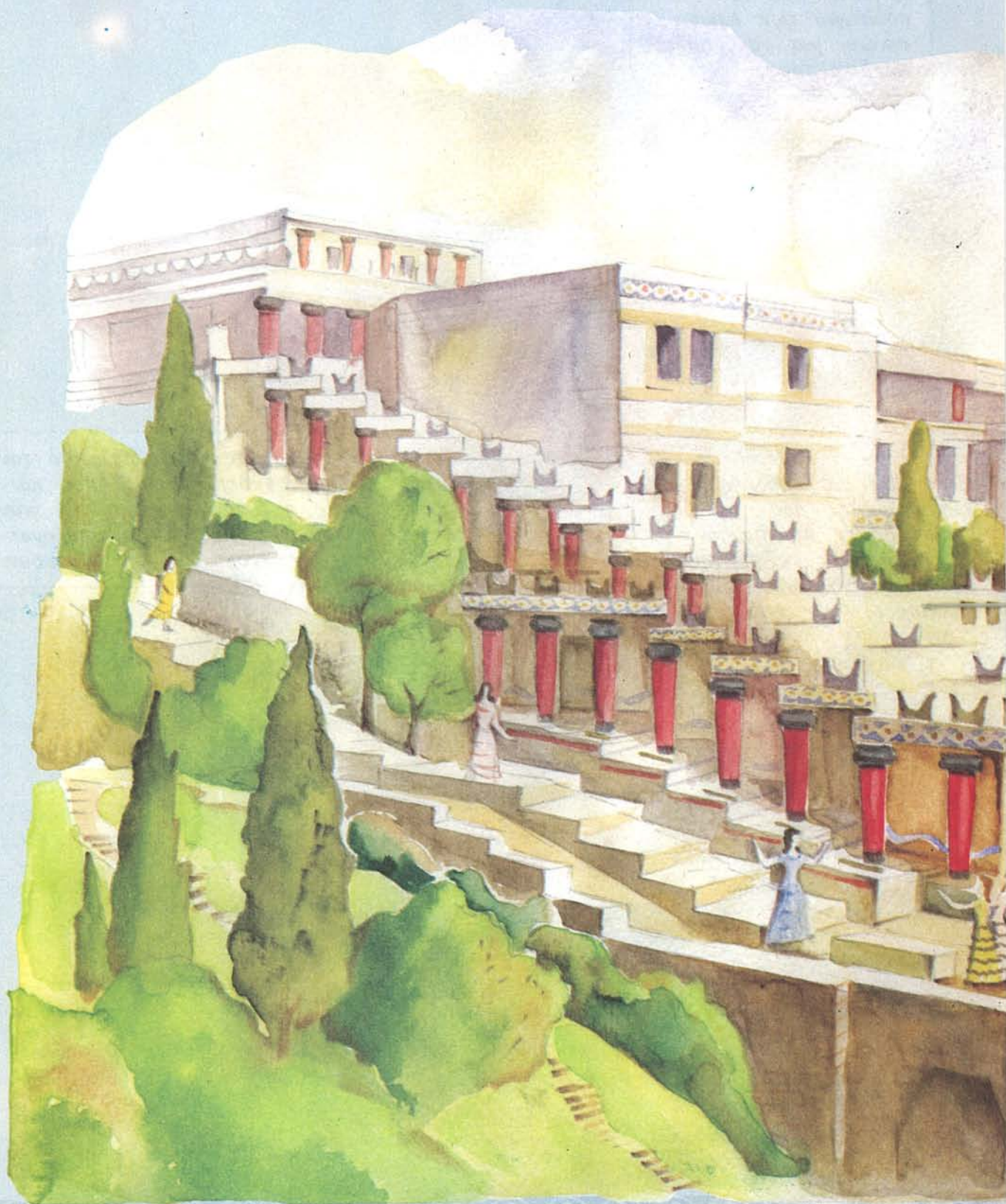
Μέσα από τις εμπορικές δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν «εισάγονταν» στην Κύπρο ή «εξάγονταν» απ' αυτήν και στοιχεία πολιτισμού.

Σωστά το είπες, Στέφανε. Με αυτό τον τρόπο είχε «εισαχθεί» στην Κύπρο και η γραφή. Ίσως η μινωική γραφή να ήταν η γραφή του εμπορίου. Οι αρχαιολόγοι δεν κατάφεραν ακόμα να τη διαβάσουν.

Πλήνη πινακίδα
Κυπρομινωικής γραφής
από την Έγκωμη.

11. Στον καιρό του Μίνωα...

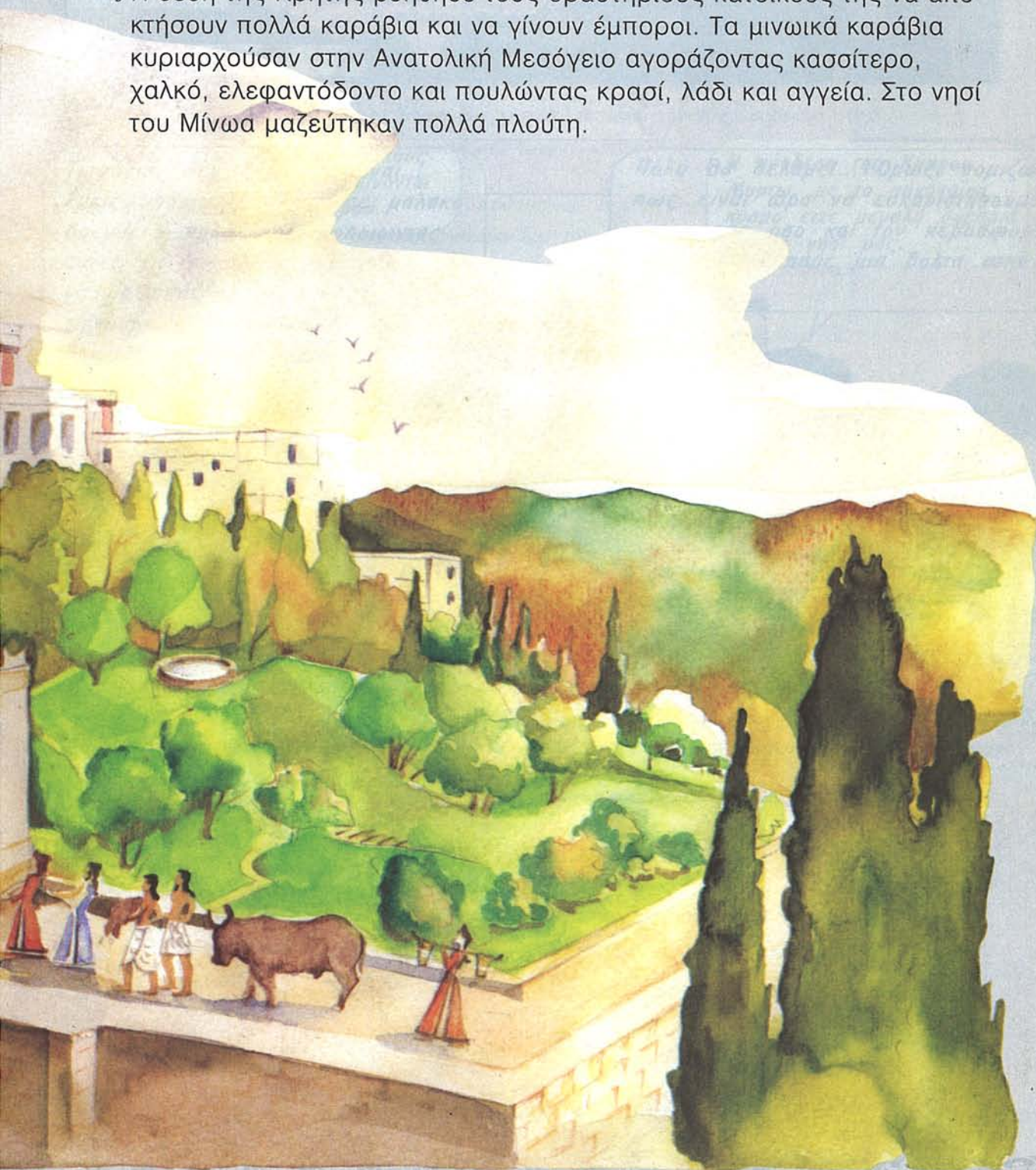
Κρήτη, ένα νησί στο μέσο του Αιγαίου πελάγους με μεγάλες πόλεις και όμορφα παλάτια. Το πιο μεγαλόπρεπο παλάτι, που έμοιαζε με μικρή πολιτεία, ήταν της Κνωσού και ο βασιλιάς της ήταν ο Μίνωας, ο πιο πλούσιος και ο πιο δυνατός. Ο Μίνωας εκτός από βασιλιάς ήταν και αρχιερέας, διοικητής και αρχηγός του στρατού.



Οι Μινωίτες δούλευαν τον πηλό, την πέτρα και τα μέταλλα κι έφτιαχναν θαυμαστά αγγεία και κοσμήματα. Ήταν άνθρωποι ειρηνικοί και χαρούμενοι και στόλιζαν τα παλάτια τους με ζωγραφίες φτιαγμένες με φωτεινά και ζεστά χρώματα. Λάτρευαν την ομορφιά, την κομψότητα και τα έργα τους ήταν γεμάτα ζωντάνια.

Οι γυναίκες της Μινωικής Κρήτης είχαν τα ίδια περίπου δικαιώματα και ελευθερίες με τους άντρες. Όλος ο λαός έπαιρνε μέρος σε δημόσιες γιορτές που περιλάμβαναν χορούς, διασκεδάσεις και αγώνες.

Η θέση της Κρήτης βοήθησε τους δραστήριους κατοίκους της να αποκτήσουν πολλά καράβια και να γίνουν έμποροι. Τα μινωικά καράβια κυριαρχούσαν στην Ανατολική Μεσόγειο αγοράζοντας κασσίτερο, χαλκό, ελεφαντόδοντο και πουλώντας κρασί, λάδι και αγγεία. Στο νησί του Μίνωα μαζεύτηκαν πολλά πλούτη.



Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τα μέταλλα...



Φίλοι μου, σας παρουσιάζουμε μερικά έργα των ανθρώπων της Μινωικής Κρήτης. Ερευνήστε για το καθένα ξεχωριστά και γράψτε στον κενό χώρο λίγα λόγια, έτσι ώστε να μάθετε περισσότερα για τη ζωή και τον πολιτισμό τους.



«Παριζιάνα»
Τοιχογραφία Κνωσού

Blank writing area with a red pencil icon at the top left and horizontal dotted lines for text.



Χρυσά σκουλαρίκια



Χρυσή πάπια

Blank writing area with a red pencil icon at the top left and horizontal dotted lines for text.



Μινωικός κρατήρας
με λουλούδια



Αγγείο από
πολύτιμο λίθο

Blank writing area with a red pencil icon at the top left and horizontal dotted lines for text.

Blank writing area with a red pencil icon at the top left and horizontal dotted lines for text.



Τοιχογραφία μινωικών πλοίων
από τη Θήρα (Σαντορίνη)

Τοιχογραφίες Κνωσού



Παιδιά
που πυγμαχούν



Το γαλάζιο
πουλί



Blank writing area with horizontal dashed lines for text.



Blank writing area with horizontal dashed lines for text.



Ο δίσκος της Φαιστού



Ταυροκαθάψια:
Τοιχογραφία Κνωσού



Blank writing area with horizontal dashed lines for text.

Συζητήστε με το δάσκαλό σας τις ομοιότητες του Μινωικού Πολιτισμού με τον πολιτισμό της Κύπρου, την Εποχή του Χαλκού.

12. Από τον ηηλό στο μέταλλο

Η ανακάλυψη του χαλκού έφερε πολύ μεγάλες αλλαγές στη ζωή του ανθρώπου. Μελετώντας το χάρτη θυμηθείτε πόσα κατάφερε ο άνθρωπος να πετύχει αυτή την εποχή και γράψτε τα πιο κάτω.

⑥



⑦



⑪



①

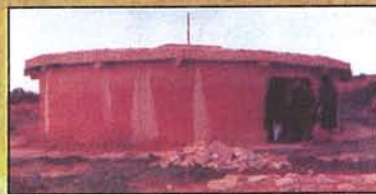


③



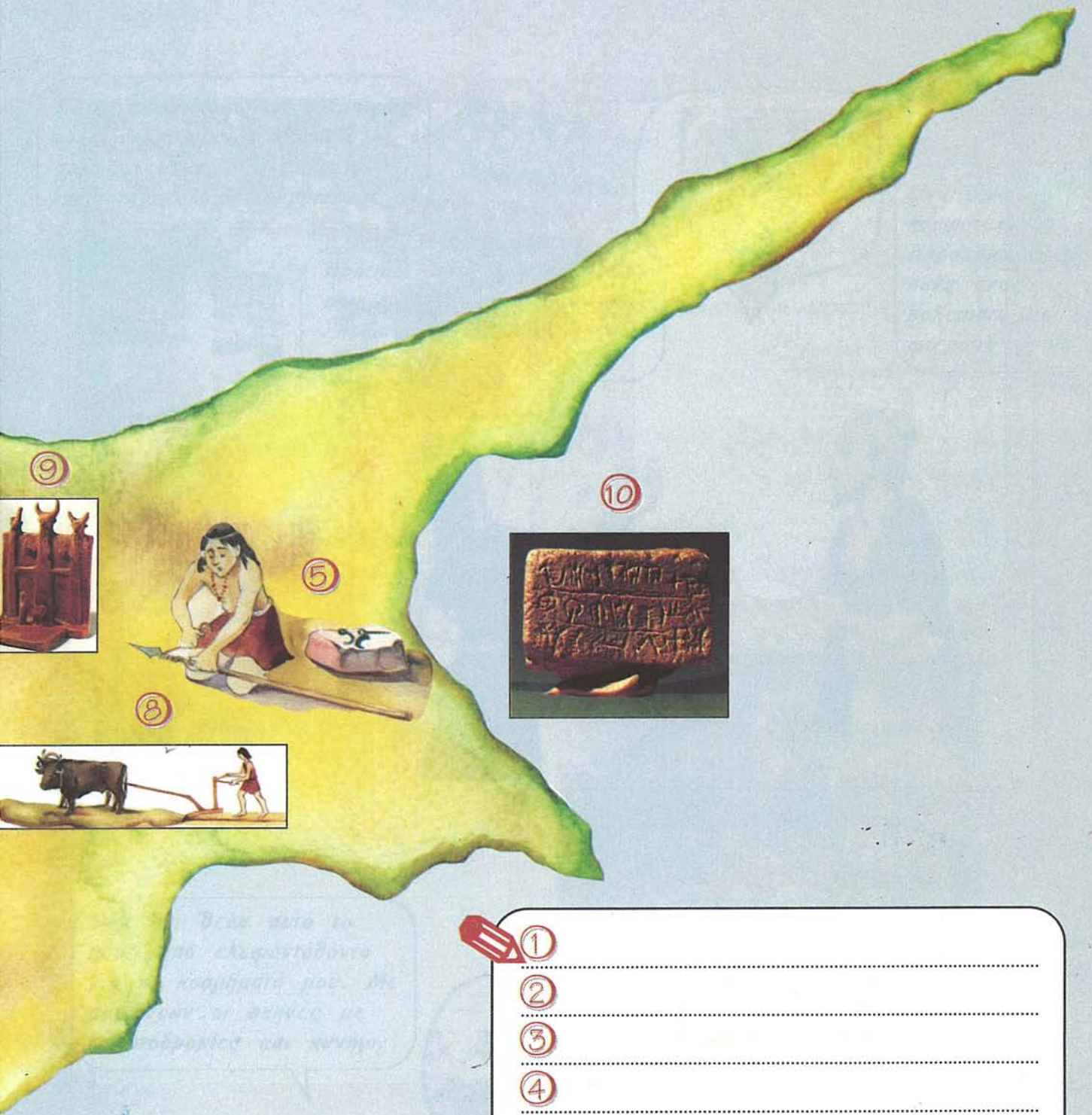
④

②



⑫





- ①
- ②
- ③
- ④
- ⑤
- ⑥
- ⑦
- ⑧
- ⑨
- ⑩
- ⑪
- ⑫

ανακαλύπτει τα μέταλλα...

Ελάτε να δούμε τι μάθαμε, παίζοντας...

① Αντιστοιχίζω αυτά που έχουν σχέση μεταξύ τους:

Ο άνθρωπος την
Εποχή του χαλκού

ταξίδευε στη θάλασσα με
ξύλινα καράβια

έφτιαχνε σύνθετα πήλινα αγγεία
με ζωγραφιστή διακόσμηση

ανέπτυξε εμπορικές σχέσεις με
τους γειτονικούς λαούς

ταξίδευε με άμαξα

χρησιμοποιούσε χάλκινα αγγεία

καλλιεργούσε τη γη με το άροτρο

Ο άνθρωπος
σήμερα

ταξιδεύει με αυτοκίνητο

χρησιμοποιεί πλαστικά και
μεταλλικά δοχεία

φτιάχνει σύνθετα πήλινα αγγεία
με ζωγραφιστή διακόσμηση

καλλιεργεί τη γη με τρακτέρ

ταξιδεύει στη θάλασσα
με μηχανοκίνητα πλοία

αναπτύσσει εμπορικές σχέσεις με
όλες, σχεδόν, τις χώρες του κόσμου

② Σημειώνω ορθό (Ο) ή λάθος (Λ) στις πιο κάτω προτάσεις:

α) Οι Κύπριοι πήραν πολλά στοιχεία από τους γειτονικούς λαούς στις τέχνες,
τη θρησκεία και τη γραφή.

β) Οι άνθρωποι, κατά την Εποχή του Χαλκού, δεν έκαναν θρησκευτικές
τελετές.

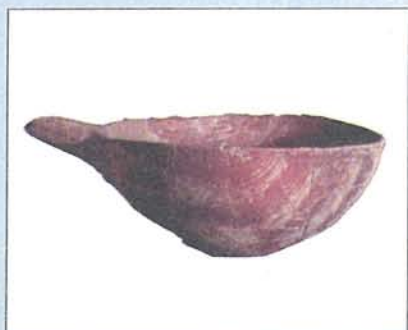
γ) Η Κύπρος ήταν κέντρο εμπορίου ανάμεσα στις γειτονικές της χώρες.

δ) Οι Μινωίτες αναπτύχθηκαν στην κεραμική, τη μεταλλουργία, την κατασκευή
κοσμημάτων και την τοιχογραφία.

ε) Στην Κύπρο, την Εποχή του Χαλκού, οι άνθρωποι ήταν πολύ φτωχοί.

στ) Οι Κρήτες λάτρευαν τον ταύρο και έκαναν θεαματικές τελετές, όπως τα
ταυροκαθάψια.

3 Γράφω κάτω από κάθε εύρημα σε ποια εποχή ανήκει (νεολιθική εποχή ή εποχή του χαλκού)



1. 2. 3.



4. 5. 6.



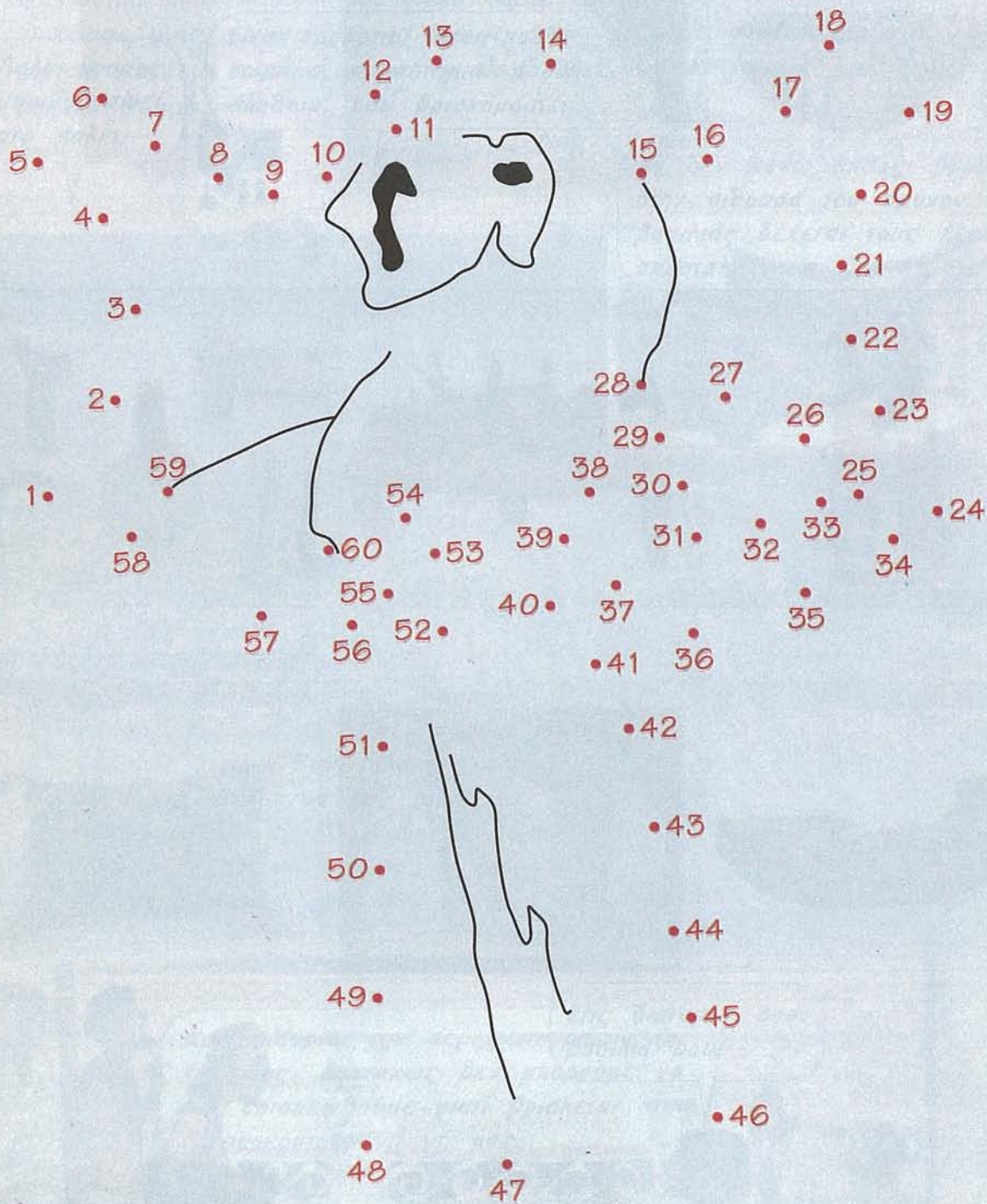
7. 8. 9.



10. 11. 12.

Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τα μέταλλα...

4) Ενώνω τους αριθμούς, με μια γραμμή, θα σχηματιστεί μια εικόνα που συναντήσαμε σ' αυτήν την ενότητα.



Γράφω στο τετράδιο μου λίγα λόγια για:

- το αντικείμενο που σχηματίστηκε στην εικόνα και για χρησιμότητά του την Εποχή του Χαλκού
- για τη σημασία της ανακάλυψης του χαλκού για τον άνθρωπο της εποχής εκείνης;

5 Ας υποθέσουμε ότι ο άνθρωπος δεν έχει εφεύρει τον τροχό. Γράφω στο τετράδιο μου, τι θα μου έλειπε σήμερα.

6



Είμαι μια χάλκινη κανάτα.
Μέχρι να με κατασκευάσουν
πέρασα από πολλά στάδια.
Μπορείτε, φίλοι μου, να γράψετε
την ιστορία μου, στο τετράδιο σας;

Στη διήγησή σας μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τις ακόλουθες λέξεις:
μέταλλο χαλκός μεταλλείο μεταλλωρύχος μετάλλευμα
καμίνι φυσερά τάλαντο καλούπια κατεργάζομαι

7 Δύο έμποροι συζητούν για την ανταλλαγή των προϊόντων τους. Γράφω στα μπαλονάκια τι θα μπορούσε να λείει ο ένας στον άλλο.

Ο ένας έμπορος
έχει τάλαντο χαλκού

Ο άλλος έμπορος έχει χρυσά
και ασημένια αντικείμενα.

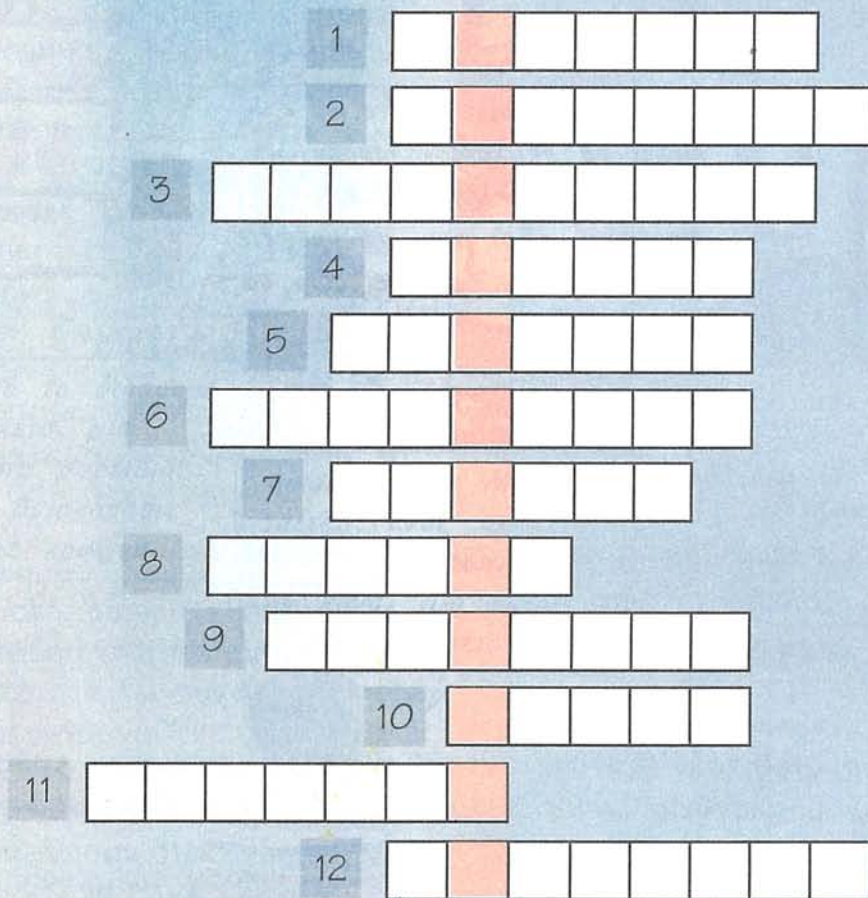
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....



ανακαλύπτει τα μέταλλα...

8 Λύνω το σταυρόλεξο



Τα κόκκινα κουτάκια (κάθετα): Αυτοί που έκαναν πολύ σκληρή δουλειά στις γαλαρίες.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ:

- 1 Αναπτύχθηκε πολύ την Εποχή του Χαλκού.
- 2 Γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη, κατά τη Χαλκολιθική Εποχή. Το μαρτυρούν τα αγγεία που γνωρίσαμε.
- 3 Η Κύπρος, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, ήταν σταυροδρόμι...
- 4 Την Εποχή του Χαλκού, εκτός από το φίδι, λάτρευαν κι αυτό το ζώο.
- 5 Είχαν σχήμα δέρματος βοδιού.
- 6 Τα περισσότερα βρίσκονταν στην οροσειρά του Τροόδους.
- 7 Το σπουδαιότερο ανάκτορο της Μινωικής Κρήτης βρισκόταν εκεί.
- 8 Οι άνθρωποι της εποχής του χαλκού καλλιεργούσαν μ' αυτό τη γη.
- 9 Όταν ο άνθρωπος έχει σκεφτεί κάτι που δεν υπήρχε πριν στη φύση, έχει κάνει μια...
- 10 Για να τον λιώνουν έκοβαν πολλά δέντρα.
- 11 Έτσι ονομάζεται το πλοίο που είναι βυθισμένο στη θάλασσα.
- 12 Από αυτήν τη χώρα εισήγαγαν οι Κύπριοι χρυσάφι, ασήμι και αλάβαστρο.

ενότητα 4

Ο άνθρωπος

χτίζει

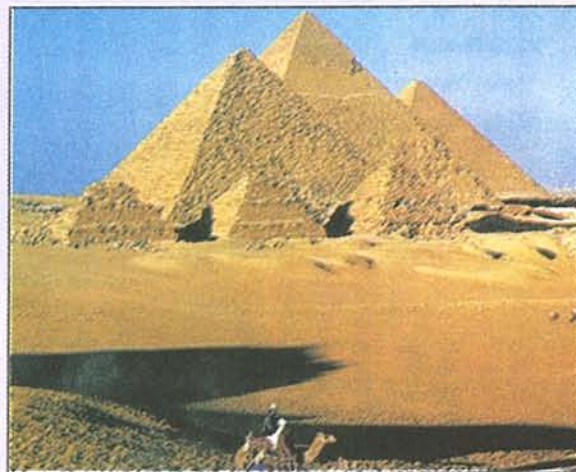
πόλεις...

Ο άνθρωπος χτίζει πόλεις...

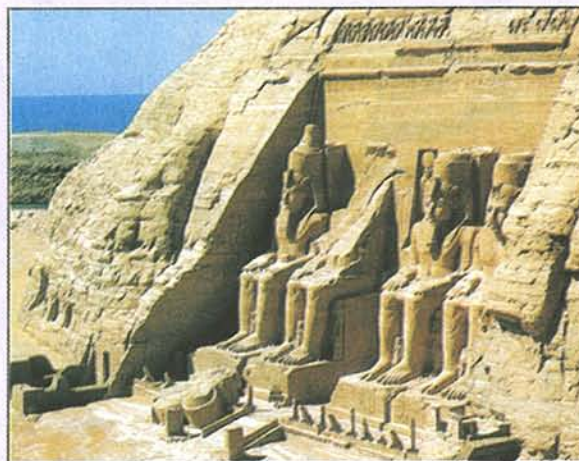
1. Μεγάλες πόλεις δυνατοί βασιλιάδες

Η ανακάλυψη και η κατεργασία των μετάλλων, η εφεύρεση του τροχού, η ανάπτυξη του εμπορίου και η εμφάνιση της γραφής έφεραν σημαντικές αλλαγές στη ζωή των ανθρώπων και τους οδήγησαν στην πρόοδο. Οι μικροί οικισμοί, με τα πλούτη που μαζεύτηκαν και με την αύξηση του πληθυσμού, μεγάλωσαν κι έγιναν πόλεις.

Στην Αίγυπτο και τη Μεσοποταμία, που ήταν χώρες με πλούσια γη ποτισμένη με τα νερά μεγάλων ποταμών, όπως ο Νείλος, ο Τίγρης και ο Ευράτης δημιουργήθηκαν οι πρώτες μεγάλες πόλεις με δυνατούς βασιλιάδες. Μεγάλοι ναοί, θεόρατες πυραμίδες, πολυτελή παλάτια κατασκευάστηκαν με τις διαταγές τρανών βασιλιάδων και τη δουλειά χιλιάδων ανθρώπων. Η ισότητα που υπήρχε στο νεολιθικό χωριό χάθηκε. Νέα επαγγέλματα και νέες **κοινωνικές ομάδες** ανθρώπων εμφανίστηκαν στις πόλεις την Εποχή του Χαλκού.



Πυραμίδες της Αιγύπτου: τάφοι των Αιγύπτων βασιλιάδων των Φαραώ.



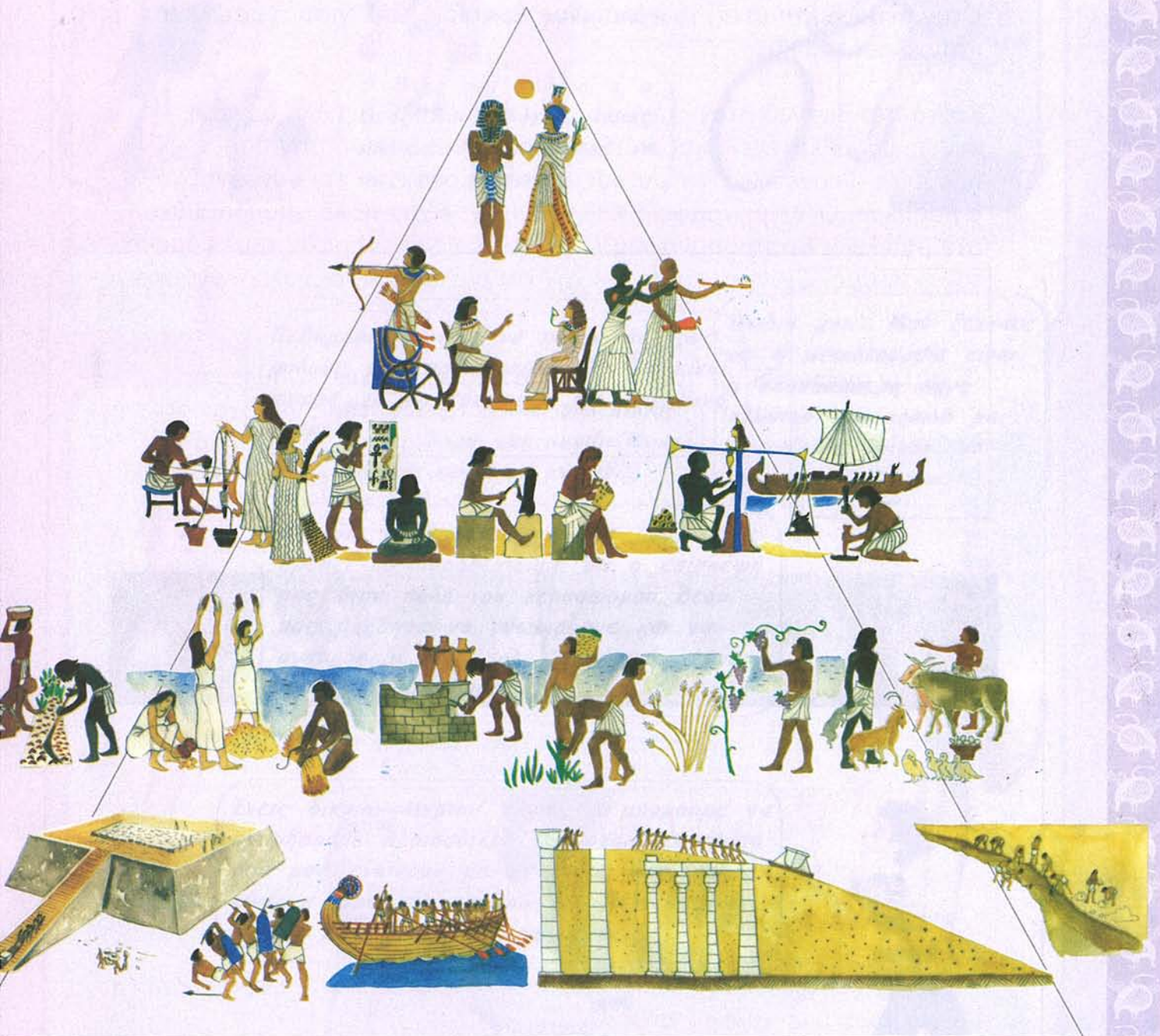
Αμπού Σιμπέλ: ναός σκαμμένος μέσα στο βράχο στην Αίγυπτο.



Ναός σε «πολυόροφους πύργους» στην πόλη Ουρ της Μεσοποταμίας.

Παρατηρήστε προσεκτικά την εικόνα. Συζητήστε με την ομάδα και το δάσκαλό σας για τα πρόσωπα που εικονίζονται στην εικόνα και δικαιολογήστε γιατί τοποθετήθηκαν στο σχεδιάγραμμα σε σχήμα πυραμίδας.

Το κείμενο της επόμενης σελίδας θα σας βοηθήσει.



Ο άνθρωπος χτίζει πόλεις...

Η ζωή στο βασίλειο

Στα μεγάλα βασίλεια της Αιγύπτου και της Μεσοποταμίας, ο βασιλιάς έκανε ό,τι ήθελε. Είχε στα χέρια του όλες τις εξουσίες. Ήταν ο μεγάλος ιερέας και ο αρχηγός του στρατού. Δίκαιζε τους υπηκόους του σύμφωνα με ό,τι νόμιζε ορθό. Όλη η περιουσία του κράτους ήταν δική του: τα χωράφια, τα δάση, τα μεταλλεία, τα πλούτη...

Όταν πέθαινε, τη θέση του έπαιρναν τα παιδιά του, γιατί η βασιλεία ήταν κληρονομική.

Κοντά στο βασιλιά ήταν οι ιερείς, που είχαν πολύ μεγάλη δύναμη, καθώς και οι ευγενείς και οι αξιωματούχοι, οι οποίοι ήταν από πλούσιες οικογένειες. Μ' αυτούς συναναστρεφόταν και συνεργαζόταν ο βασιλιάς. Οι λίγοι γραφείς που υπήρχαν, είχαν πολύ σπουδαία θέση στο βασίλειο. Κρατούσαν τους λογαριασμούς κι έγραφαν τους νόμους του κράτους. Δύναμη, επίσης, είχαν και οι τεχνίτες, οι χαλκουργοί και οι έμποροι.

Οι απλοί άνθρωποι, οι αγρότες, ζούσαν πολύ φτωχικά. Δούλευαν σκληρά και στερούνταν πολλά αγαθά. Κοντά σ' αυτούς υπήρχαν οι δούλοι που ήταν ξένοι, αιχμάλωτοι πολέμου, και δεν είχαν καμιά ελευθερία. Υπηρετούσαν νύκτα και μέρα τους αφέντες τους, κάνοντας τις πιο δύσκολες δουλειές.



Στην πόλη Ουρ της Μεσοποταμίας ο βασιλιάς και οι αυλικοί του πίνουν καθισμένοι.
(παράσταση από μουσικό όργανο)

- Βρέστε μέσα από το πιο πάνω κείμενο πώς ο βασιλιάς κυβερνούσε το βασίλειό του.
- Συζητήστε με τους γονείς σας ή το δάσκαλό σας πώς κυβερνάται το δικό μας κράτος σήμερα.
- Συγκρίνετε τους δυο τρόπους διακυβέρνησης και γράψτε στο τετράδιό σας πέντε διαφορές.

2. Οι Μυκηναίοι στην Κύπρο

Ξέρεις, Στέφανε, τους τελευταίους αιώνες της Εποχής του Χαλκού, ολόκληρη η Κύπρος ήταν ένα βασίλειο, το βασίλειο της Αλάσιας και είχε αρκετές ομοιότητες με τα μεγάλα βασίλεια της Ανατολής. Στην Κύπρο, όμως, δεν υπήρχαν δούλοι.



Το όνομα Αλάσια το πήρε η Κύπρος από την πλούσια πόλη της Έγκωμης, που ονομαζόταν και Αλάσια.

ΜΑΘΗΤΗΣ

Εκτός από την Έγκωμη αναπτύχθηκαν και άλλοι οικισμοί που, λόγω της κατεργασίας και της εμπορίας του χαλκού, έγιναν πόλεις πλούσιες, όπως το Κίτιο, η Καλαβασός και το Μαρώνι.



Οι αιγυπτιακές πόλεις δημιουργήθηκαν και με τον ερχομό των Μυκηναίων στο νησί, γύρω στο 1400 π.Χ. Οι Μυκηναίοι έφθασαν στην Κύπρο στην αρχή ως εμπόροι κι αργότερα εγκαταστάθηκαν μόνιμα στο νησί.



Οι Μυκηναίοι ή Αχαιοί ήταν ένας αρχαίος λαός που κατοικούσε στην Ελλάδα. Με τα πολλά πλοία τους έλεγχαν το εμπόριο στη Μεσόγειο θάλασσα.

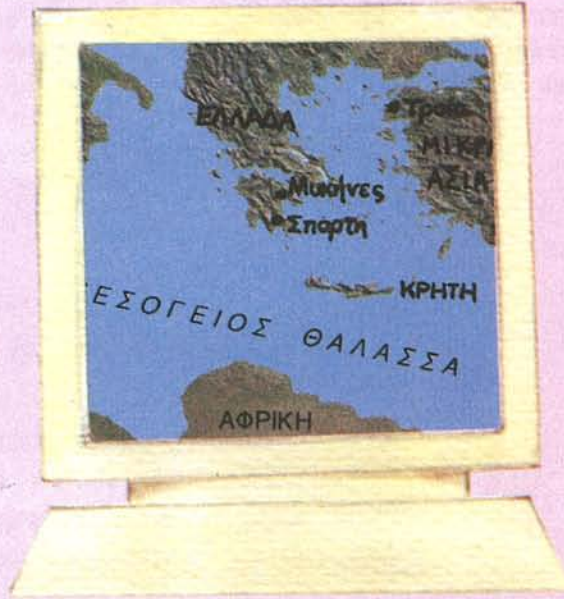
Οι Μυκηναίοι, όταν ήρθαν, έφεραν μαζί τους, εκτός από τις οικογένειές τους, και το νοικοκυριό τους, τους θεούς τους, τους τρόπους που τους λάτρευαν και τις συνήθειες της ζωής τους. Απ' αυτούς έμαθαν οι Κύπριοι την ελληνική γλώσσα.



Ο άνθρωπος χτίζει πόλεις...

Σύμφωνα με την παράδοση, οι Αχαιοί ήρθαν στην Κύπρο μετά το τέλος του Τρωικού πολέμου, που έγινε για να ξαναφέρει ο βασιλιάς Μενέλαος την γυναίκα του, την ωραία Ελένη, πίσω στη Σπάρτη.

Αυτό, Μυρτώ, ήταν, ίσως, η αφορμή. Η αιτία του πολέμου ήταν διαφορετική. Ο χάρτης της Τροίας στον Ηλεκτρονικό Υπολογιστή, θα μας βοηθήσει να ανακαλύψουμε την αιτία.



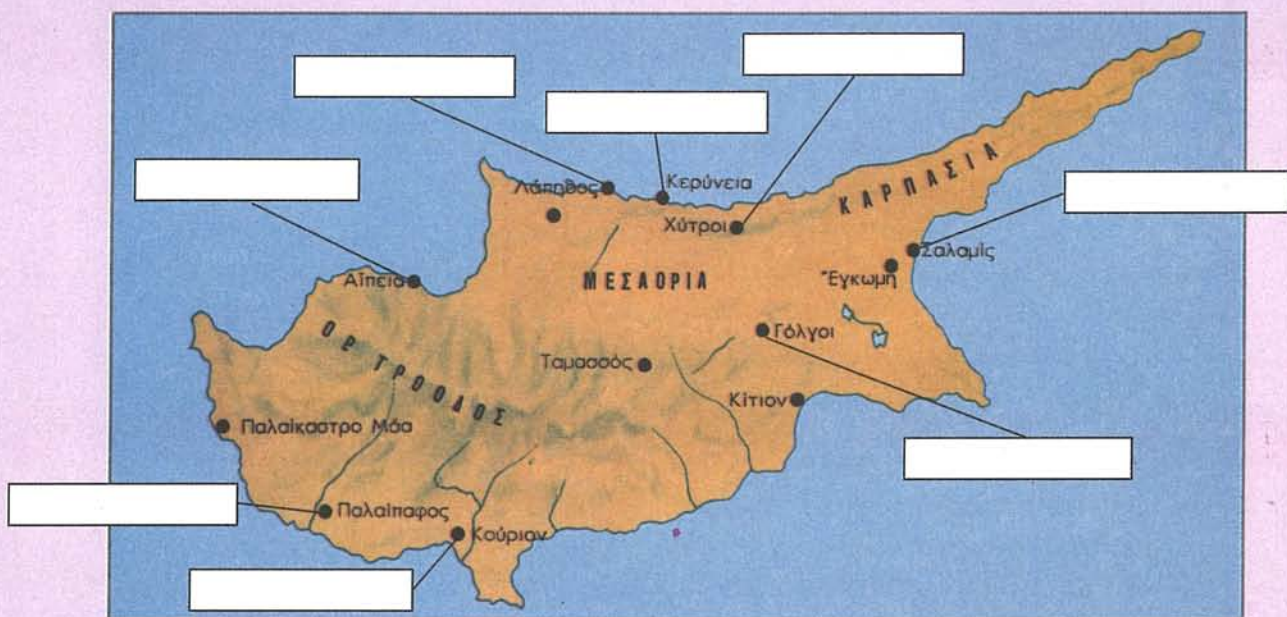
Πόλεις που ίδρυσαν ήρωες του Τρωικού πολέμου:

1. Παλαίπαφος Αγαπήνωρ
2. Κούριο Οι Αργείοι
3. Γόλγοι Γόλγος
4. Σαλαμίνα Τεύκρος
5. Χύτροι Χύτρος
6. Κερύνεια Κηφέας
7. Λάπηθος Πράξανδρος
8. Αίπεια Δημοφών



Μπράβο, «μεγάλε μου μελετητή!» Θα μας πεις και ποιοι από τους ήρωες του Τρωικού πολέμου ίδρυσαν στο νησί μας πόλεις σύμφωνα με την παράδοση;

Έχω βρει έναν κατάλογο των πόλεων που ίδρυσαν Μυκηναίοι στο νησί μας. Ας γράψουμε στα κενά κουτάκια του χάρτη το όνομα του ιδρυτή της κάθε πόλης.



Οι επαφές των Αχαιών με τους βασιλιάδες της Κύπρου φαίνονται και στην Ιλιάδα του Ομήρου.

Η σύνδεση της Κύπρου, Μυρτώ, με το μυκηναϊκό κόσμο είχε μεγάλη σημασία για το νησί μας.



- Ξαναδιαβάστε από το βιβλίο σας «Στα πολύ παλιά χρόνια» την ιστορία του Τρωικού πολέμου. Ζωγραφίστε μια σκηνή που σας συγκίνησε.
- Βρέστε από την εγκυκλοπαίδεια και γράψτε λίγα λόγια για μια από τις πόλεις που ίδρυσαν οι Μυκηναίοι στην Κύπρο.

3. Αχαιοί, οι πρώτοι Έλληνες

Ανθρωποι ψηλοί, δυνατοί, πολεμιστές, κατέβηκαν από το βορρά, κυρίεψαν τις εύφορες πεδιάδες και υπέταξαν τους κατοίκους που ζούσαν ως τότε εκεί. Έχτισαν πόλεις και τις οχύρωσαν με τεράστια τείχη που νομίζεις πως τα κατασκεύασαν Κύκλωπες. Οι άνθρωποι αυτοί ήταν οι Αχαιοί, οι πρώτοι Έλληνες.

Οι πόλεις των Αχαιών ήταν χτισμένες σε λόφους. Στην κορυφή του λόφου ήταν η ακρόπολη με το ανάκτορο του βασιλιά. Ανώτερος όλων των βασιλιάδων ήταν ο βασιλιάς των Μυκηνών που είχε μεγάλη εξουσία κι όλοι τον αναγνώριζαν ως αρχηγό. Γι' αυτό και οι Αχαιοί ονομάστηκαν Μυκηναίοι.

Οι Μυκηναίοι επηρεάστηκαν από τον πολιτισμό της μινωικής Κρήτης και πήραν αρκετές από τις συνήθειες των ανθρώπων της.

Το Ανάκτορο του Βασιλιά

Τα «Κυκλώπεια» Τείχη



Οι κυριότερες Μυκηναϊκές πόλεις.

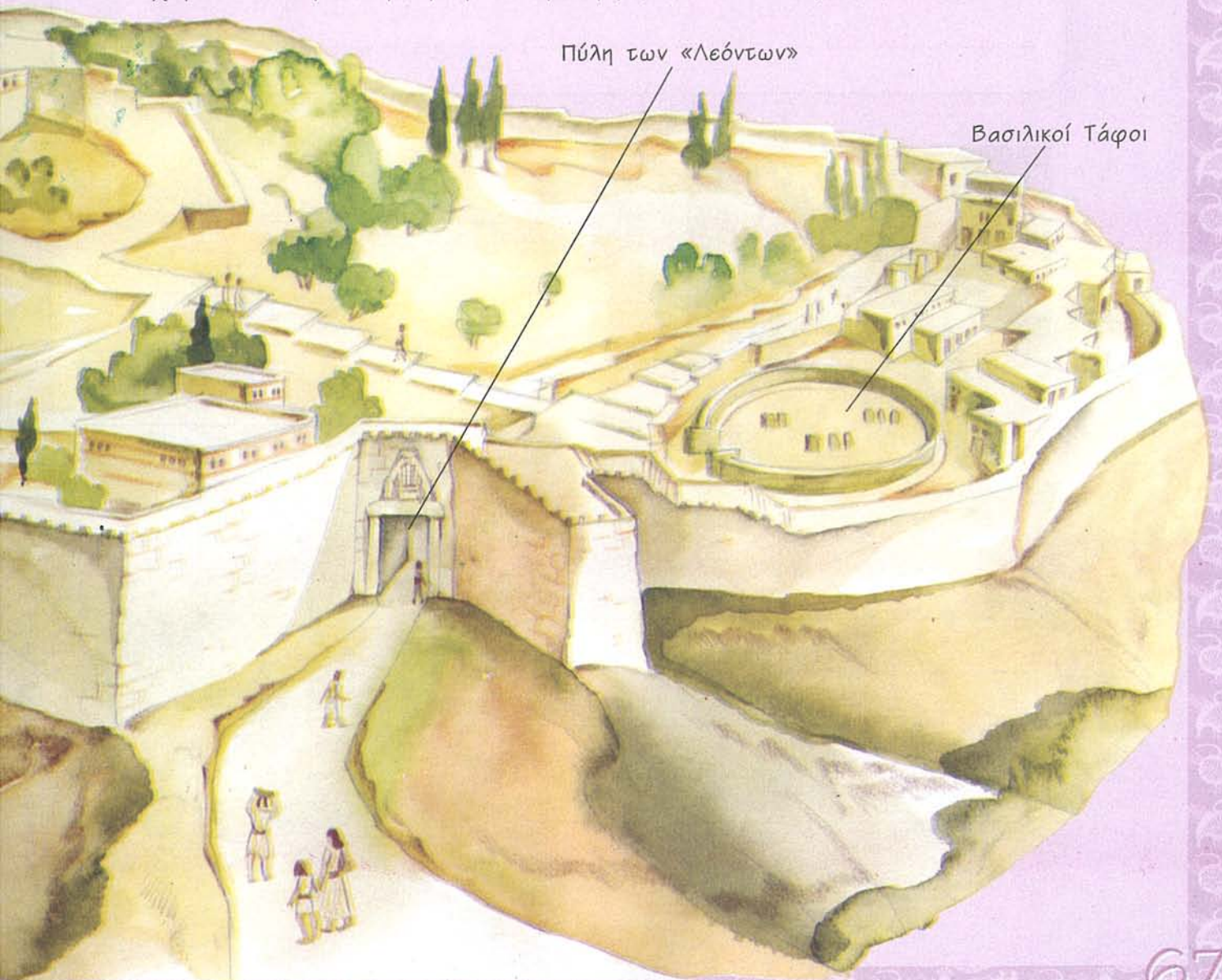


Στόλιζαν τα ανάκτορά τους με ωραίες τοιχογραφίες, όπως οι Κρήτες, και έγιναν σπουδαίοι τεχνίτες. Στα χέρια τους υλικά όπως το ελεφαντόδοντο, το χρυσάφι, ο χαλκός και το κρύσταλλο, μεταμορφώνονταν σε εξαίρετα έργα τέχνης.

Οι Μυκηναίοι ασχολούνταν με το εμπόριο, τη βιοτεχνία και τη ναυτηλία. Μετά την κατάληψη της Κνωσού έγιναν η πρώτη ναυτική δύναμη στη Μεσόγειο. Στις Μυκήνες μαζεύτηκαν αμύθητα πλούτη, γι' αυτό και ονομάστηκαν πολύχρυσες.

Οι Μυκηναίοι ζούσαν με πολλές ανέσεις. Αγαπούσαν το κυνήγι και τις περιπέτειες και ξεχώριζαν για τις πολεμικές τους ικανότητες. Στις γιορτές τους κάποιοι τραγουδιστές, οι αιδοί, τραγουδούσαν διάφορα πολεμικά κατορθώματα. Λάτρευαν, εκτός από τη Μεγάλη Μητέρα, κι άλλους θεούς, όπως, το Δία, την Ήρα, την Αθηνά.

Οι Μυκηναίοι δημιούργησαν τον πρώτο μεγάλο **ελληνικό πολιτισμό** που χάρισε στους Έλληνες την ελληνική γλώσσα και τους Ολύμπιους Θεούς.



Ο άνθρωπος χτίζει πόλεις...

Φίλοι μου, σας παρουσιάζουμε μερικά έργα των Μυκηναίων. Ερευνήστε γι'αυτά, έτσι ώστε να μάθετε περισσότερα για τη ζωή τους και τον πολιτισμό τους και γράψτε στον κενό χώρο λίγα λόγια.



Χρυσό Μυκηναϊκό
κύπελο



Χρυσό διάδημα
(κόσμημα κεφαλής)



Έργο τέχνης από
ελεφαντόδοντο

Blank writing area with a yellow paperclip icon on the left and three horizontal dotted lines for writing.



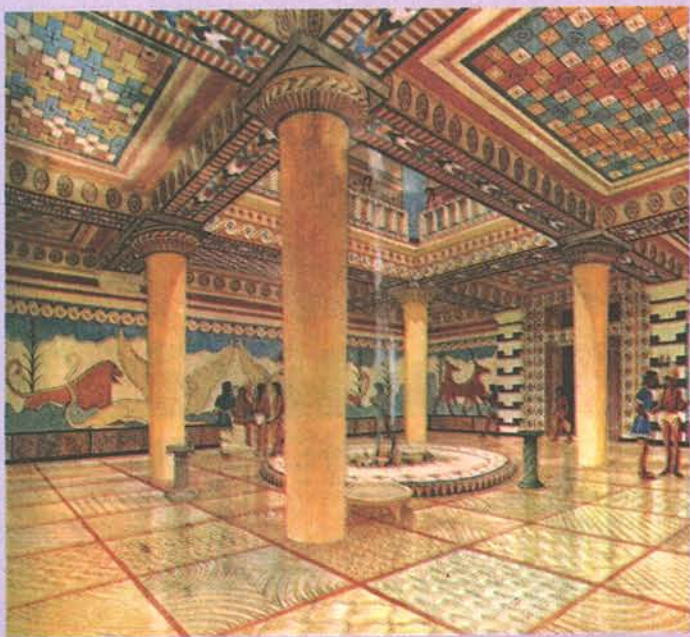
Η Μυκηναία σε τοιχογραφία

Blank writing area with a yellow paperclip icon on the left and three horizontal dotted lines for writing.

Blank writing area with a yellow paperclip icon on the left and three horizontal dotted lines for writing.



Πήλινη πινακίδα με μυκηναϊκή γραφή



Η αίθουσα του θρόνου στο ανάκτορο της Πύλου

Blank writing area with horizontal lines.

Blank writing area with horizontal lines.



Τα Μυκηναϊκά ή «Κυκλώπεια» τείχη



Η «Πύλη των Λεόντων» στις Μυκήνες

Blank writing area with horizontal lines.

Ο άνθρωπος
χτίζει πόλεις...



Χρυσή προσωπίδα από
βασιλικό τάφο



Four horizontal dotted lines for writing.



Four horizontal dotted lines for writing.



Ο θολωτός τάφος των Μυκηνών



Η θεά της βλάστησης



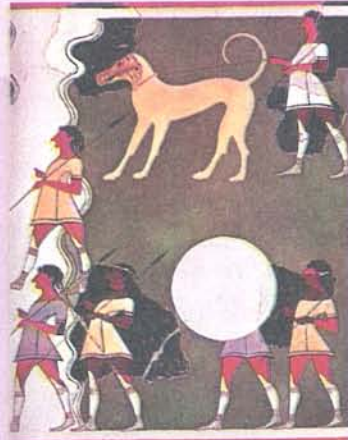
Ο Δίας και η Ήρα Θεοί του Ολύμπου



Four horizontal dotted lines for writing.



Μυκηναϊκό άρμα με άλογο



σκηνή κυνηγιού



μουσικός με λύρα

Blank writing area with horizontal dotted lines for text entry.



Σκηνή με πολεμιστές σε μυκηναϊκό αγγείο

Blank writing area with horizontal dotted lines for text entry.

Blank writing area with horizontal dotted lines for text entry.



Μυκηναϊκό εμπόριο

4. Η πολιτεία της Έγκωμης

«Έγκωμη. Στον κάμπο των ανασκαφών. Καταπληκτικό απόγευμα.
Ο τόπος μιας μυκηναϊκής πολιτείας ακίνητος για χιλιάδες χρόνια.
Δρόμοι, σπίτια σχεδίαζαν με τα θεμέλιά τους τη μορφή μιας ζωής
όπως εσταμάτησε...»

Από το ημερολόγιο Γ. Σεφέρη



Κοίτα Μυρτώ την αεροφωτογραφία της Έγκωμης. Δυστυχώς δεν μπορούμε να την επισκεφθούμε γιατί βρίσκεται στην τουρκοκρατούμενη γη μας.

Εύχομαι οι κατακτητές να μην κατέστρεψαν αυτό τον ιστορικό μας χώρο. Κοιτάζοντας το χάρτη, μπορούμε να βρούμε ακριβώς πού βρίσκεται.

Μια αληθινή πόλη

Η Ξακουστή πόλη της Έγκωμης χτίστηκε σύμφωνα με πολεοδομικό σχέδιο από λαμπρούς οικοδόμους. Ήταν μια αληθινή πόλη με μεγάλα σπίτια, πλατιούς δρόμους, δημόσια χτίρια.

Γύρω από την πόλη υπήρχαν «κυκλώπεια τείχη», τα οποία την προστάτευαν από τους εχθρούς. Ήταν χτισμένα με μεγάλους ογκόλιθους στη βάση και πλιθάρια στο πάνω μέρος. Στις τέσσερις πύλες (εισόδους) του τείχους, ήταν χτισμένοι πύργοι με προμαχώνες.

Ίσοι, πλατιοί δρόμοι διέσχιζαν την πόλη και διασταυρώνονταν κάθετα. Στο κέντρο, σχεδόν, της πόλης, υπήρχε μια πλακόστρωτη πλατεία, με δημόσια χτίρια ολόγυρα.

Τα σπίτια είχαν αρκετά δωμάτια, χτισμένα στις τρεις πλευρές μιας τετράγωνης αυλής. Είχαν πολλές ανέσεις, όπως λουτρά με λουτήρες και καλοχτισμένα αποχωρητήρια με αποχετευτικό σύστημα. Θα πρέπει να ήταν διώροφα, χτισμένα με μεγάλες πελεκητές πέτρες.

Το μεγαλύτερο χτίριο που έφεραν στο φως οι ανασκαφές, ήταν, ίσως, το ανάκτορο κάποιου ισχυρού και πλούσιου Μυκηναίου.



Μέρος του «κυκλώπειου τείχους».



Ερείπια σπιτιών από την Έγκωμη.



Ναός από την Έγκωμη.

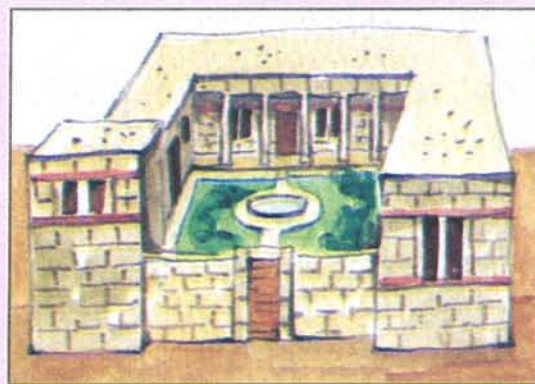
Χτίζει πόλεις...

Το χτίριο αυτό είχε επιβλητική πρόσοψη, με είσοδο και μεγάλα παράθυρα. Θα πρέπει να ήταν ένα σωστό παλάτι.

Στην πόλη της Έγκωμης, βρέθηκαν και τρεις ναοί, χτισμένοι, επίσης, με πελεκητές πέτρες. Ένας από τους ναούς συγκοινωνούσε κατευθείαν με τα εργαστήρια κατεργασίας χαλκού, γιατί η μεταλλουργία βρισκόταν κάτω από τον έλεγχο των ιερέων.

Η Έγκωμη, όμως, έγινε ξακουστή, κυρίως εξαιτίας της ανάπτυξης της στο εμπόριο. Κι αυτό το οφείλει στο λιμάνι της, που δημιουργήθηκε στις εκβολές του ποταμού Πεδιαίου.

Οι κάτοικοι της Έγκωμης δημιούργησαν στις εκβολές του ποταμού ένα πλωτό κανάλι, που ένωνε την πόλη με τη θάλασσα και διευκόλυνε την εξαγωγή των εμπορευμάτων.



Ένα σπίτι με την αυλή του.



Το πλωτό κανάλι στις εκβολές του ποταμού Πεδιαίου.

Βρείτε ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στην ακρόπολη των Μυκηνών και την πόλη της Έγκωμης (τοποθεσία, τείχη, πύλες, δημόσια χτίρια, ανάκτορο).

Handwriting practice area with a yellow pencil icon at the top left and several horizontal dotted lines for writing.

5. Στην πόλη του κερασφόρου θεού

Σταθμός πρώτος



Βλέπω Στέφανε, στα μάτια σου την επιθυμία για ταξίδια. Νομίζω είναι καιρός να ταξιδέψουμε με το μαγικό μας κρύσταλλο πίσω στο χρόνο.

«Μάγος» είσαι, αδελφούλα; Πάμε να γνωρίσουμε από κοντά τη ζωή στην αρχαία πολιτεία της Έγκωμης.



ΜΑΘΗΤΗΣ

Ε... φίλοι μου, άστε τις κουβέντες... Πάρτε από μια μαγική ακτίνα και... φύγαμεεε...

Ε...σιγά... Προσγειωθήκαμε κάπως απότομα... Πού πέσαμε;


ΜΑΘΗΤΗΣ

Δε βλέπετε άνθρωποι μου, μπροστά σας; Βρίσκεστε στο ναό μου. Είμαι ο θεός Απόλλωνας, ο κερασφόρος θεός. Δε βλέπετε τα κέρατα που έχω στο κράνος μου;...



Ο άνθρωπος
χτίζει πόλεις...





Στην αυλή του ναού είναι ο βωμός. Εκεί γίνονται οι τελετές και οι ιερές πομπές προς τιμή του θεού, δηλαδή προς τιμή μου.

Ποιοι άλλοι θεοί λατρεύονται στην πόλη σας;

ΜΑΘΗΤΗΣ

Ο θεός του χαλκού ή ο θεός του ταλάντου όπως αλλιώς λέγεται. Πάμε να σας τον γνωρίσω.

Μα αυτός... είναι πολεμιστής! Κρατεί δόρυ και ασπίδα. Φορεί κράνος και έχει κνημίδες στα πόδια...

Παιδιά μου... Μην ξεχνάτε ότι η μεταλλουργία είναι η σπουδαιότερη πηγή πλούτου του νησιού μας. Χρειάζεται, λοιπόν, να την προστατέψουμε.



Ο άνθρωπος χτίζει πόλεις...

Και αφού μιλάμε για τον πλούτο των μεταλλείων, ελάτε να σας γνωρίσω και τη θεά που τον συμβολίζει.



Μα... αυτή μοιάζει με σας... Είναι η γυναίκα σας; Ω... μας συγχωρείτε... μεγάλη θεά.



Μη στενοχωριέστε, φίλοι μου. Όλοι αυτό μας λένε.



Όμως, δε λεγόμαστε απλώς, θεοί του χαλκού. Είμαστε θεοί του χαλκού και στην πράξη.



Μια επίσκεψη στα εργαστήρια μεταλλουργίας που είναι δίπλα στο ναό θα σας πείσει.



Πάμε...

ΜΑΘΗΤΗΣ

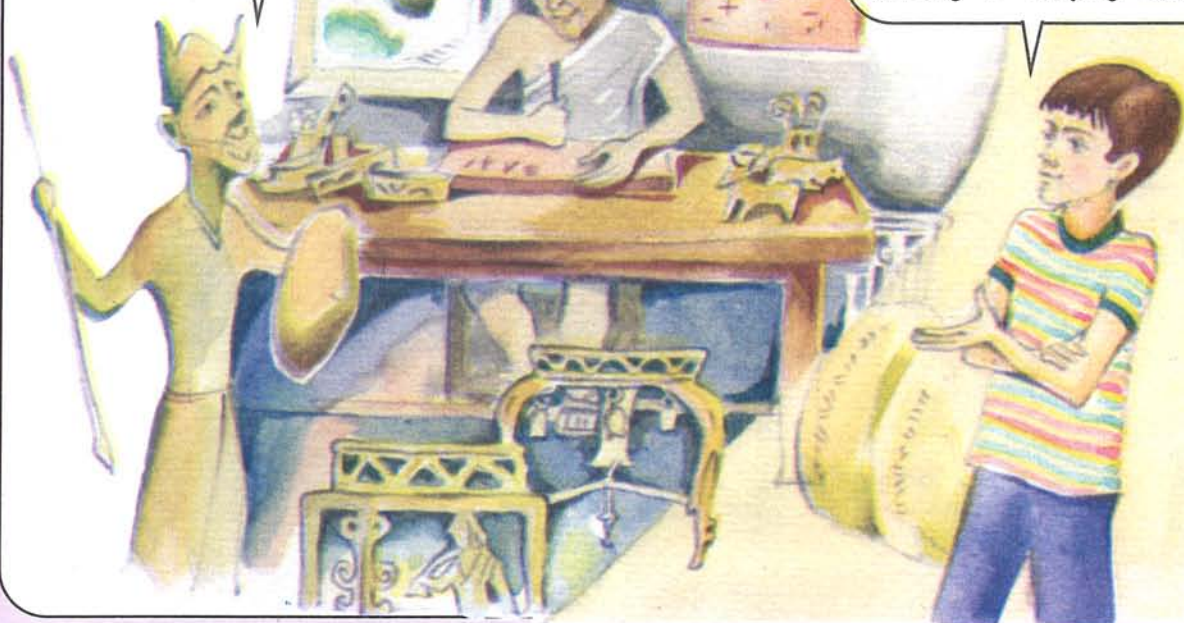
Είναι έτοιμη η ασπίδα
και το ζίφος μου;

Το ζίφος, είναι έτοιμο. Η
ασπίδα, όμως, χρειάζεται
ακόμη λίγη δουλειά.



Όπως βλέπετε, φίλοι μου,
στην πόλη μας έχουμε
σπουδαιούς τεχνίτες. Τα
έργα τους είναι περιζήτητα
σ' όλη την Κύπρο, αλλά
και στις γειτονικές χώρες.

Μας έκανε εντύπωση
αυτός ο τρίποδας. Με πόση
τέχνη είναι φτιαγμένος,
αλήθεια!... Μα, τι κάνει
εκείνος ο άνδρας δίπλα;



Ο άνθρωπος χτίζει πόλεις...

Είναι ο γραφέας μας.
Καταγράφει την παραγωγή των
σκευών και των εργαλείων
που κατασκευάζουμε εδώ, πριν
από τη μεταφορά τους στο
λιμάνι.

Είναι δύσκολο, κύριε, να
γίνει κάποιος γραφέας;



Πρέπει να δουλέψει πολύ σκληρά και για
πολλά χρόνια, για να τα καταφέρει. Γι'
αυτό και δεν υπάρχουν πολλοί γραφείς.
Υπάρχουν, μόνο, μερικοί στους ναούς και
στα ανάκτορα.

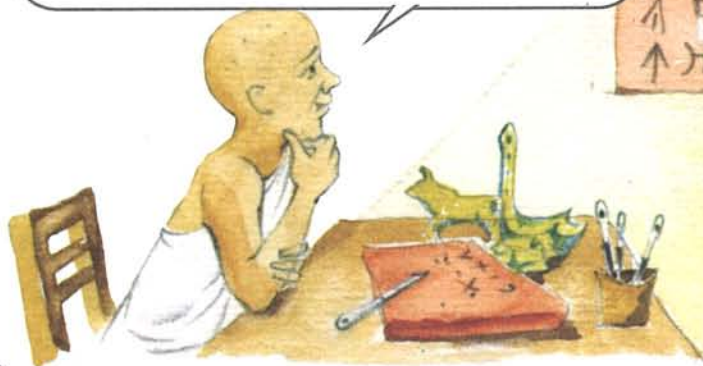
Πώς γεννήθηκε
αυτή η γραφή;



ΜΑΘΗΤΗΣ

Η γραφή αυτή είναι αποτέλεσμα της
ανάπτυξης του εμπορίου . Οι προ-προ-
πάπποι μας, έμαθαν να γράφουν από
τους Μινωίτες εμπόρους. Γι' αυτό και
η γραφή αυτή ονομάστηκε
Κυπρομινωική.

Τα γράμματα αυτά
είναι ακαταλαβίστικα.
Δε μοιάζουν με τα
δικά μας. Πώς
φτάσατε σ' αυτά τα
σύμβολα;



Στην αρχή, οι προ-προπάπποι μας χρησιμοποιούσαν σχέδια που παρίσταναν διάφορα αντικείμενα. Ήταν, όμως, πολύ δύσκολο να τα ζωγραφίσουν όλα και να τα διαβάσουν. Έτσι, τώρα, αντί για σχέδια, χρησιμοποιούμε αυτές τις γραμμές.

Κι αυτές οι πινακίδες, είναι τα τετράδιά σας;



Τετράδια; Δεν ξέρω τι είναι... Εμείς γράφουμε πάνω σε μαλακό βρεγμένο πηλό, χρησιμοποιώντας αυτές τις κοκάλινες γραφίδες. Για να μη σπάζουν οι πλάκες, τις ψήνουμε στο φούρνο. Θέλετε να δοκιμάσετε να γράψετε;

Πολύ θα θέλαμε!... Όμως, νομίζω πως είναι ώρα να ευχαριστήσουμε τόσο εσάς όσο και τον κερασφόρο θεό και να πάμε μια βόλτα στην πόλη.



Απαντήστε στο τετράδιό σας, τα πιο κάτω ερωτήματα, αφού τα συζητήσετε με την ομάδα ή το δάσκαλό σας.

- Ποιους θεούς γνωρίσατε σ' αυτό το ταξίδι; Περιγράψτε τους.
- Γιατί οι θεοί προστάτευαν το χαλκό;
- Σε τι βοήθησε τους ανθρώπους αυτής της εποχής η επινόηση της γραφής;
- Γράψτε παραδείγματα με τα οποία φαίνεται η επίδραση των Μυκηναίων στη θρησκεία και τη γλώσσα των Κυπρίων.

Ο άνθρωπος χτίζει πόλεις...

ελάτε να γράψουμε και να τυπώσουμε...

Όπως είδαμε, οι άνθρωποι αυτής της εποχής χάραζαν τα σύμβολα της γραφής τους πάνω σε βρεγμένο πηλό. Βέβαια, εμείς δεν ξέρουμε τι σημαίνουν αυτά τα σύμβολα, αφού οι αρχαιολόγοι δεν μπόρεσαν να τα διαβάσουν ακόμα. Επίσης, γνωρίζουμε από τις ανασκαφές, ότι οι βασιλιάδες και οι πλούσιοι έμποροι είχαν ο καθένας τη δική του σφραγίδα. Ελάτε να γράψουμε κι εμείς, όπως έγραφαν οι γραφείς στην αρχαία Έγκωμη και να τυπώσουμε τη δική μας σφραγίδα.

Γράφω όπως οι παλιοί

Θα χρειαστώ:
δουλεμένο πηλό,
σανίδι, εφημερίδα,
πλάστη, ξυλάκι.

- Χρησιμοποιώντας τον πλάστη, κάνω λεία την επιφάνεια του πηλού.
- Χαράζω, με ένα ξυλάκι, «γράμματα» κυπρομινωικής γραφής, όπως αυτά που υπάρχουν στον πιο κάτω πίνακα.

𐀀		𐀁	𐀂	𐀃	𐀄	
	𐀅	𐀆	𐀇	𐀈	𐀉	𐀊
	𐀋	𐀌		𐀍	𐀎	𐀏
𐀐	𐀑	𐀒	𐀓	𐀔	𐀕	𐀖
𐀗	𐀘	𐀙	𐀚	𐀛	𐀜	𐀝

- Αφήνω την πλάκα του πηλού να στεγνώσει.

Φτιάχνω μια σφραγίδα

Θα χρειαστώ:
πλαστισίνη, πένα
με στρογγυλεμένη
μύτη, μελάνι
τυπώματος, χαρτί.

- Φτιάχνω μια μπάλα με την πλαστισίνη και την πιέζω στο θρανίο.
- Χαράζω με την πένα πάνω στην επίπεδη επιφάνεια ένα σύμβολο, που μπορεί να χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι εκείνης της εποχής (π.χ. τάλαντο, κεφαλή ταύρου, λιοντάρι, αγγείο, λουλούδι).
- Τυπώνω το σχέδιο στο χαρτί με τη βοήθεια του μελανιού.



6. Περπατώντας στους δρόμους της πόλης

Σταθμός δεύτερος

Ποπό!... Τι φρέσκα ψάρια έχω...
Μυρίζουνε θάλασσα!...

Πάρτε πεντανόστιμα σύκα και
σταφύλια... Έχω και σάρι της
φρετινής σοδειάς!



Μου θυμίζει τις δικές μας λαϊκές
αγορές, αυτός ο υπαίθριος χώρος...
Ψαράδες, γεωργοί, κτηνοτρόφοι
μαζεύονται για να πουλήσουν τα
προϊόντα τους.

Θα 'θελα να τρώγα ένα τσαμπί
σταφύλι!... Φαίνονται τόσο ζουμερά
τα σταφύλια.



Κοιτάζτε έναν κουρέα στη γωνιά του
δρόμου. Κόβει τα μαλλιά εκείνου του
νεαρού...



Ο άνθρωπος
χτίζει πόλεις...

Απ' εδώ είναι ένα
εργαστήρι κεραμικής.
Ας ρίξουμε μια ματιά.

Πόσο επιδέξια χρησιμοποιεί τον τροχό
ο αγγειοπλάστης!... Μου θυμίζει τον
αγγειοπλάστη στον Κόρνο, τότε που
μας πήγε η δασκάλα μας εκδρομή...

Αυτός εδώ ζωγραφίζει
έναν κρατήρα, ένα άγγείο,
δηλαδή, για την ανάμιξη του
κρασιού. Δεν είναι υπέροχο;

Ζωγραφίζει μια σκηνή από την
"Ιλιάδα" του Ομήρου, όπου ο Δίας
ζυγίζει τη μοίρα των πολεμιστών,
απόφασίζοντας για την τύχη τους...

Κάντε λιγάκι σιωπή, για να
ακούσουμε τι επιθυμεί αυτή
η κομψή κυρία.

Θα 'θελα αυτό το αλαβάστρινο
μικρό αγγείο για το αρωματικό
μου λάδι.

ΜΑΘΗΤΗΣ

Πολύ φροντίζουν την εμφάνισή τους οι κυρίες.... Κοπάζτε αυτή τη γυναίκα στο διπλανό εργαστήρι ελεφαντουργίας.

Προτιμώ αυτό τον καθρέφτη που η λαβή του είναι από ελεφαντόδοντο. Μου αρέσει το σκάλισμα....



Είναι ένα κομφοτέχνημα!... Παρουσιάζει την πάλη ενός πολεμιστή με ένα φτερωτό γύπα.



Εγώ θα 'θελα αυτό το κουτί από ελεφαντόδοντο για τα κοσμήματά μου. Με συγκινούν οι σκηνές με αρματοδρομίες και κυνήγι.



Είναι ένα υπέροχο κουτί. Ο τεχνίτης έβαλε όλη του την τέχνη. Και το ελεφαντόδοντο από την Αίγυπτο είναι πρώτης ποιότητας.



Ο άνθρωπος χτίζει πόλεις...

Μυρτώ! ... Ελάτε λίγο πιο κάτω! Ελάτε να δείτε αυτό το χρυσοχοείο...

Ποπό!... Τι πλούτος, τι κοσμήματα...

Τι ωραία σκουλαρίκια! Πόσα δακτυλίδια, βραχιόλια, περιδέραια!

ΜΑΘΗΤΗΣ

Με πόση τέχνη ο χρυσοχός χτυπά το φύλλο χρυσού, από την πίσω μεριά, για να χαράξει αυτό το υπέροχο λιοντάρι!...



Το δακτυλίδι αυτό θα είναι η σφραγίδα μου! Το δυνατό λιοντάρι δείχνει τη δική μου δύναμη!

Αυτό το περιδέραιο με τις οκτώ-σχημες ασπίδες θα είναι υπέροχο δώρο για τη γυναίκα μου. Παρακαλώ, ετοιμάστε μου το.

Ευχαρίστως, άρχοντά μου!



Κοιτάξτε! Αυτή η ασημένια
κούπα με τις ταυροκεφαλές
και τα λουλούδια από χρυσάφι
είναι αριστούργημα!...

Πολύ θα ήθελε η
μαμά να την είχε
στην ασημοθήκη της...

Θα τη ζήλευαν και
οι πιο σπουδαίοι
σημερινοί τεχνίτες.

ΜΑΘΗΤΗΣ

Νομίζω είναι ώρα
να συνεχίσουμε τη
βόλτα μας.

Τι λέτε; Να τραβήξουμε προς
το λιμάνι, ακολουθώντας
αυτούς τους ανθρώπους ή να
πάμε στα ανάκτορα;

Στα ανάκτορα!...
Είμαι περίεργος
να δω πώς ζούνε
οι άρχοντες.

ΜΑΘΗΤΗΣ

Κάντε τη δική σας βόλτα σ' ένα από τα εργαστήρια που γνωρίσαμε.
Γράψτε ένα διάλογο με τον τεχνίτη ή τον έμπορο που συναντήσατε.

7. Μια επίσκεψη στα ανάκτορα

Σταθμός τρίτος

Πολύ κόσμος
μπαινοβγαίνει
στο παλάτι.

ΜΑΘΗΤΗΣ

Είναι τεράστιο! Έχει πολλά
δωμάτια, εργαστήρια, αποθήκες...
Αλήθεια, πού βρισκόμαστε;

Αν δεν κάνω λάθος, βρισκόμαστε
στην αίθουσα του θρόνου. Εδώ ο
βασιλιάς δέχεται τους ξένους
απεσταλμένους.

Να πεις στο βασιλιά της Αιγύπτου,
τον αδελφό μου και αφέντη σου, ότι
του έχω στείλει 500 τάλαντα χαλκού
ως δώρο. Θέλω να μου στείλει κι
αυτός, με τον αγγελιαφόρο του, ένα
κρεβάτι με χρυσή διακόσμηση και
ένα άρμα γεμάτο χρυσάφι.

Στις διαταγές σου,
βασιλιά μου!

Να, ένας ακόμα αγγελιαφόρος.
Για να ακούσουμε τι έχει να πει...

Πολύ άσχημα τα νέα σου,
αγγελιαφόρε. Να ετοιμαστούν,
αμέσως, οι στρατιώτες και τα
άρματα και να επιδεωρηθούν
τα τείχη. Ο εχθρός δεν πρέπει
να μας βρει στον ύπνο.

Στα πόδια σου πέφτω, βασιλιά
μου. Με στέλνει ο βασιλιάς της
Ουγκαρίτ να σου φέρω μήνυμα
ότι πλοία των ανθρώπων της
θάλασσας έκαψαν τις πόλεις του.



Ποπό!... Θα έχουνε
πόλεμο... Ποιοι είναι
οι λαοί της θάλασσας,
Στέφανε;

ΜΑΘΗΤΗΣ

Είναι πειρατές από διάφορα μέρη της
Μεσογείου. Έκαναν επιδρομές σε παρα-
λιακές πόλεις τόσο της Κύπρου όσο και
της Παλαιστίνης και της Αιγύπτου. Τους
νίκησε ένας από τους Φαραώ της
Αιγύπτου... Ας συνεχίσουμε, όμως, τη
βόλτα μας στο παλάτι....



Ο άνθρωπος χτίζει πόλεις...



Απ' αυτό το διάδρομο
μου έρχεται μια
λαχταριστή μυρωδιά...
Νομίζω βρισκόμαστε
κοντά σε κουζίνα...

Δίκαιο έχεις, Μυρτώ!... Κοι
τάξτε... Ένας υπηρέτης
φήνει στη φωτιά μια μεγά-
λη χήνα. Πιο κάτω ένας
άλλος ζυμώνει...

Αυτοί εδώ μεταφέρουν
κρασί σ' αυτούς τους
αμπορείς. Μου φαίνεται
πως κάποια γιορτή ετοιμά-
ζουν. Ας τους ακολουθη-
σουμε...

ΜΑΘΗΤΗΣ



Θέλετε λίγο
κρασί, ακόμα;

Πάρτε φρούτα ή αμύγδαλα.
Ότι προτιμάτε...



Κοιτάζτε εκείνο τον άντρα
μπροστά από το βασιλιά
και τη βασίλισσα... Ποιος
να είναι άραγε;

Δε βλέπεις; Κρατάει ένα μουσικό
όργανο, τη λύρα, και τραγουδάει.
Είναι ο "αιδός" του παλατιού.

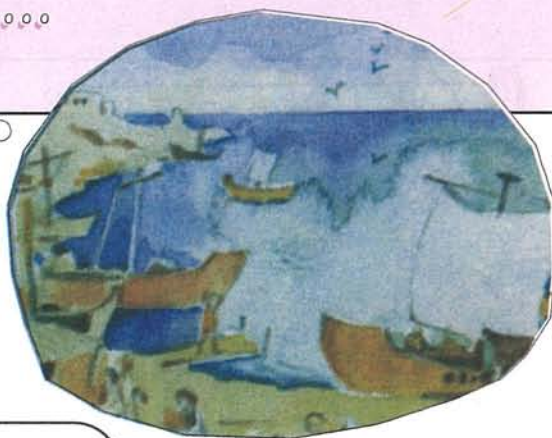


Ευχαριστούμε τους θεούς για
τα πλούτη και τα αγαθά που
μας στέλνουν.

Ο βασιλιάς τώρα σηκώνεται
από τη θέση του. Πλησιάζει
την εστία... και χύνει λίγο
κρασί στη φωτιά...



Ο άνθρωπος χτίζει πόλεις...



Οι κάτοικοι της Έγκωμης είναι πλούσιοι και ζουν, με πολλές ανέσεις, στα πετρόχτιστα σπίτια τους. Κι αυτό το οφείλουν στο εμπόριο που γίνεται μέσα από το μεγάλο λιμάνι της πόλης τους.

Κι όταν οι πλούσιοι αυτοί πεθάνουν, τους χτίζουν τάφους μεγαλόπρεπους και βάζουν σ' αυτούς, ως κτερίσματα, χρυσά και ασημένια αντικείμενα.



Δεν είναι, όμως, όλοι οι κάτοικοι της πόλης πλούσιοι. Θυμάστε τα φτωχικά σπίτια που συναντήσαμε στα ανατολικά της πόλης και που ήταν χτισμένα με χαλίκια;

Ας τα αφήσουμε αυτά! Νομίζω ότι ακούω φωνές παιδιών να 'ρχονται απ' έξω. Πάμε να δούμε...



ΜΑΞΗΤΗ™





Κέρδισα! Η μπάλα ανέβηκε πολύ ψηλά.

Κοίτα, ο τροχός μου πήγε πολύ πιο μακριά από το δικό σου.

Πεδύμησα κι εγώ να παίξω με τους φίλους μου ποδόσφαιρο. Νομίζω είναι καιρός να επιστρέψουμε στο σύγχρονο κόσμο...

ΜΑΘΗΤΗΣ

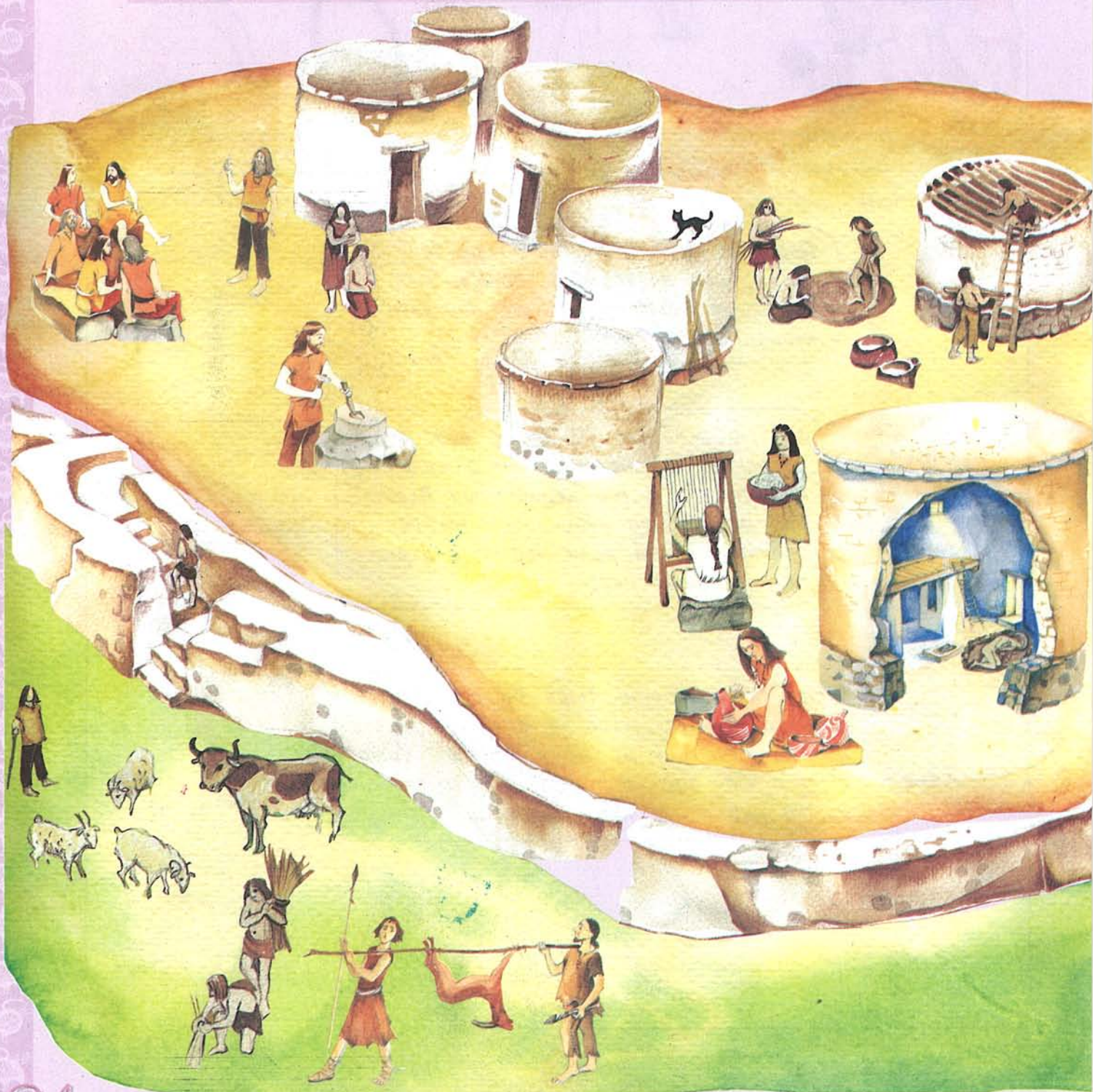
Κι εγώ πεδύμησα τις φίλες μου. Όμως πρέπει να παραδεχτούμε ότι η επίσκεψή μας στην πόλη του κερασφόρου θεού, μας βοήθησε να γνωρίσουμε και να αγαπήσουμε ένα πολύ σημαντικό μέρος του πολιτισμού μας.

Έχεις δίκαιο, Μυρτώ! Τώρα θα μπορούμε να εκτιμήσουμε περισσότερο τα αρχαία ευρήματα που μας ενώνουν με τις ρίζες μας. Όμως, είναι η ώρα της επιστροφής. Πάρτε τη μαγική μας ακτίνα και φύγαμε...

Ο άνθρωπος χτίζει πόλεις...

8. Από τον οικισμό στην πόλη

Το ταξίδι μας στην αρχαία πόλη της Έγκωμης μάς βοήθησε να μάθουμε πώς ήταν η ζωή στις πρώτες μεγάλες πόλεις που δημιουργήθηκαν στην Κύπρο την Εποχή του Χαλκού (Έγκωμη, Κίτιον, Μαρώνη, Παλαιόκαστρο). Κοιτάξτε προσεκτικά τις εικόνες και συγκρίνετε τη ζωή στον οικισμό και τη ζωή στην πόλη. Γράψτε στο τετράδιο σας ομοιότητες και διαφορές που παρατηρήσατε.





Ελάτε να δούμε τι μάθαμε, ψαίζοντας...

1) Σημειώνω ορθό (Ο) ή λάθος (Λ) στις πιο κάτω προτάσεις:

- α) Στα μεγάλα βασίλεια της Αιγύπτου και της Μεσοποταμίας, ο βασιλιάς είχε όλες της εξουσίες στα χέρια του.
- β) Οι γραφείς κρατούσαν τους λογαριασμούς του κράτους.
- γ) Οι Αχαιοί ήταν λαός πολεμικός.
- δ) Οι Μυκηναίοι κατέκτησαν με τη βία την Κύπρο.
- ε) Πολλά πράγματα από την τέχνη τους οι Αχαιοί τα πήραν από τους Μινωίτες.
- στ) Τα σπίτια της Έγκωμης δε διέθεταν αποχετευτικό σύστημα.
- ζ) Οι αποφάσεις, όταν παίρνονται από όλους τους κατοίκους ενός τόπου, είναι πιο σωστές.
- η) Τα αρχαία ευρήματα μας συνδέουν με τις ρίζες μας

2) Αντιστοιχίζω κάθε πόλη με τον ιδρυτή της:

Χύτρος	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Κερόνεια
Αγαπήνορας	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Σαλαμίνα
Τεύκρος	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Λάπηθος
Κηφέας	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Παλαίπαφος
Πράξανδρος	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Χύτροι

3 Γράφω στο τετράδιο μου μια ιστορία για τον άνθρωπο της αρχαίας Έγκωμης χρησιμοποιώντας τις πιο κάτω λέξεις ή φράσεις:

- Έγκωμη
- Πεδιαίος ποταμός
- λιμάνι
- εμπόριο
- πολεοδομικό σχέδιο
- χάλκινα σκεύη και όπλα
- πλούσια πόλη
- πετρόκτιστα παλάτια
- μεταλλουργοί
- θεός του ταλέντου
- κερασφόρος θεός

4 Αντιστοικίζω κάθε πρόταση με τη λέξη που ταιριάζει:

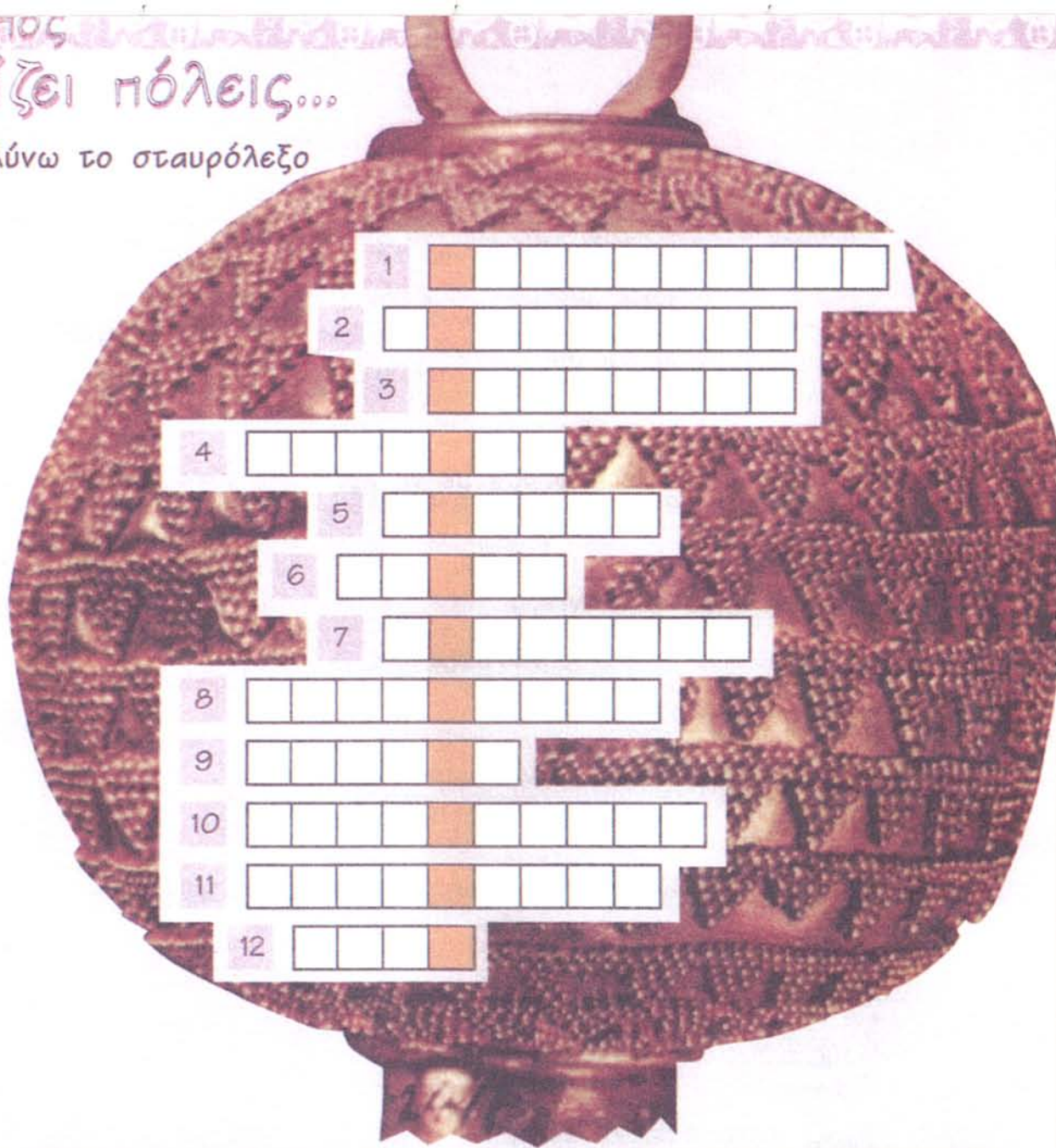
- | | | | |
|--|-----------------------|-----------------------|--------------|
| Ήταν οι Μυκήνες | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | Ανάκτορο |
| Εκεί έμενε η βασιλική οικογένεια | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | Μεταλλουργία |
| Με αυτό το όπλο προστάτευαν το σώμα τους | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | Αχαιοί |
| Ήταν οι πρώτοι Έλληνες | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | Πολύχρυσες |
| Ήταν η σπουδαιότερη πηγή πλούτου της Έγκωμης | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> | Ασπίδα |

5 Ζευγαρώνω κάθε πρόταση με τη φράση που ταιριάζει:

- | | | |
|---|-----------------------|---|
| Κατασκευάζαν εργαλεία και όπλα από πέτρα. | <input type="radio"/> | |
| Κατασκευάζαν εργαλεία και όπλα από μέταλλο. | <input type="radio"/> | |
| Έχτιζαν σπίτια με πολλά δωμάτια. | <input type="radio"/> | |
| Έχτιζαν σπίτια με ένα μόνο δωμάτιο. | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> Οι άνθρωποι της Λιθίνης Εποχής |
| Ήξεραν να γράφουν. | <input type="radio"/> | |
| Δεν είχαν γραφή. | <input type="radio"/> | |
| Έπαιρναν τις αποφάσεις τους όλοι μαζί. | <input type="radio"/> | |
| Ο ένας αποφάσιζε για όλους. | <input type="radio"/> | |
| Είχαν στρατό και πολεμικά άρματα. | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> Οι άνθρωποι της Εποχής του Χαλκού |
| Έθαβαν τους νεκρούς τους σε θολωτούς τάφους ή τάφους σκαμμένους σε βράχο. | <input type="radio"/> | |
| Έθαβαν τους νεκρούς τους μέσα στο σπίτι τους. | <input type="radio"/> | |
| Ταξίδευαν σε άλλες χώρες και έκαναν εμπόριο. | <input type="radio"/> | |

ανθρώπος κτίζει πόλεις...

6 Λύνω το σταυρόλεξο



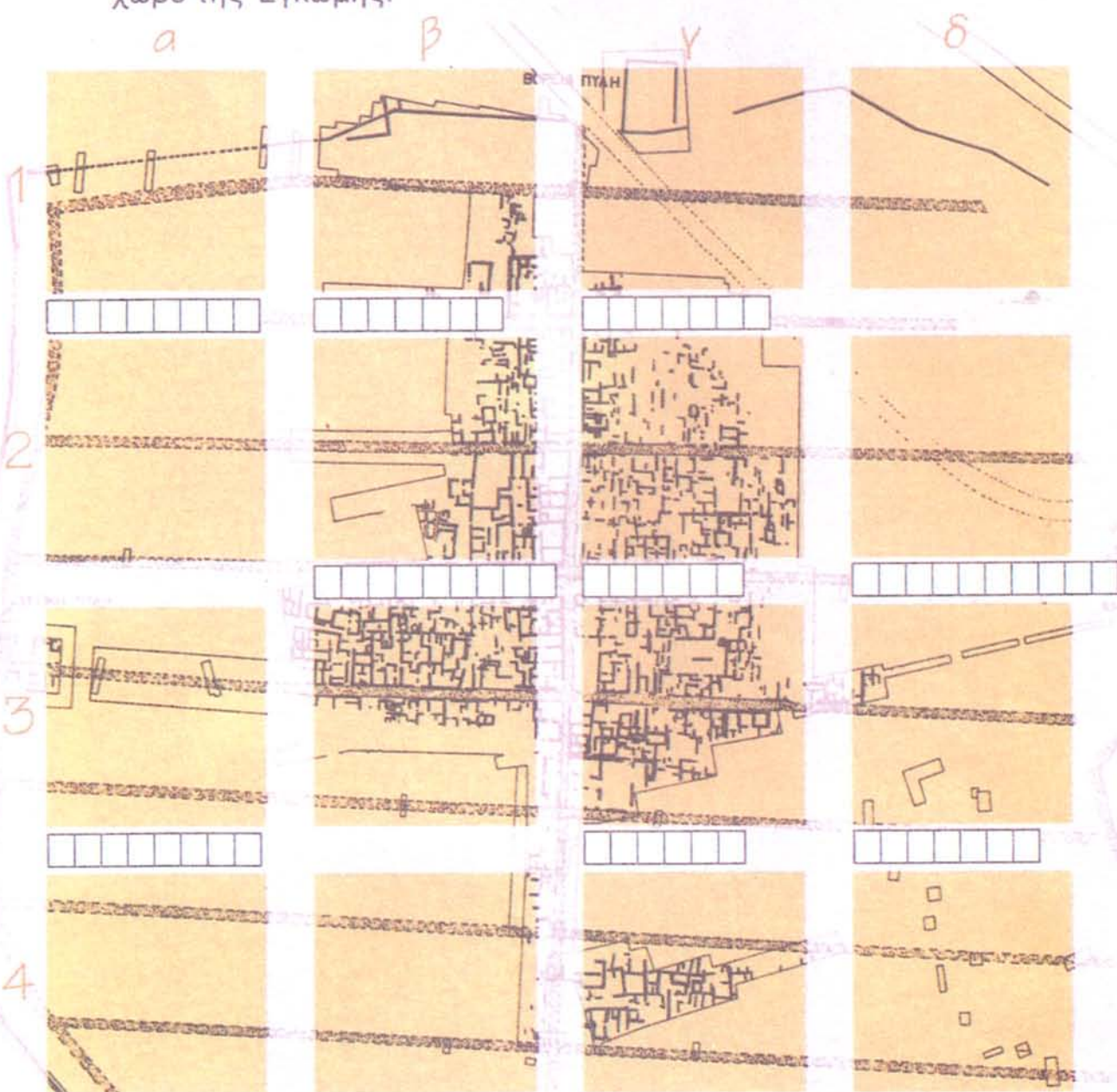
Τα πορτοκαλιά κουτάκια (κάθετα) μάς δίνουν το όνομα της γραφής που χρησιμοποιούσαν στην αρχαία Έγκωμη.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ:

- 1 Έτσι ονομάστηκε ο θεός Απόλλωνας που βρέθηκε στην αρχαία Έγκωμη.
- 2 Τα μεγάλα τείχη της Έγκωμης πήραν το ίδιο όνομα με τα «----- Τείχη».
- 3 Στις εκβολές του ποταμού αυτού ήταν το λιμάνι της Έγκωμης.
- 4 Η πόλη της Έγκωμης έγινε πλούσια και ξακουστή, εξαιτίας του.
- 5 Κρατούσε λύρα και τραγουδούσε ηρωικά κατορθώματα των ανθρώπων.
- 6 Εκεί γίνονταν οι τελετές προς τιμή των θεών.
- 7 Από τη χώρα αυτή οι έμποροι της Έγκωμης εισήγαγαν ελεφαντόδοντο.
- 8 Έφεραν στην Κύπρο την ελληνική γλώσσα και τη λατρεία των δώδεκα θεών του Ολύμπου.
- 9 Η μεταλλουργία στην αρχαία Έγκωμη ήταν κάτω από τον έλεγχο των...
- 10 Έτσι ονόμαζαν τα αντικείμενα που έθαβαν με τους νεκρούς.
- 11 Με αυτές τις πέτρες έχτιζαν οι πλούσιοι τα σπίτια τους στην Έγκωμη.
- 12 Η Έγκωμη κτίστηκε σύμφωνα με πολεοδομικό σχέδιο και ήταν μια αληθινή...

7 Λύνω το ανασκαφόλεξο

Κόβω τις εικόνες με τα ευρήματα και τις κολλώ στον αρχαιολογικό χώρο της Έγκωμης.



- 1α Είναι αγγείο μέσα στο οποίο οι αρχαίοι κάτοικοι της Έγκωμης έβαζαν κρασί.
1β Πάνω σε τέτοιες πινακίδες έγραφαν οι γραφείς στην Έγκωμη.
1γ Με αυτή χάραξαν το βρεγμένο πηλό οι γραφείς.
2β Έτσι λεγόταν ο κερασφόρος θεός που μας έφεραν οι Αχαιοί από την Αρκαδία.
2γ Ζώο ζωγραφισμένο στην ασημένια κούπα που βρέθηκε στην Έγκωμη.
2δ Έτσι παρουσιάζεται ο θεός του Ταλάντου.
3α Έτσι χρησιμοποιούσε αυτός ο άρχοντας της Έγκωμης το δαχτυλίδι του με το λιοντάρι.
3γ Αυτό το αντικείμενο μιμούνται οι χάντρες του χρυσού περιδέραιου της Έγκωμης.
3δ Με αυτό το υλικό κατασκεύασε ο τεχνίτης τα σκουλαρίκια.



Αν θέλετε φίλοι μου, να μάθετε περισσότερα για τις δύο ενότητες που μελετήσαμε, μπορείτε να διαβάσετε και τα πιο κάτω βιβλία.



- Αποστολάκη, Α. & Σταμπόγλη, Ε. *Αλφαβητάρι της Κύπρου*, Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο, Αθήνα, 1997.
- Βαλαβάνης, Π. *Ο λόφος με τα κρυμμένα μυστικά*, Εκδόσεις Νέοι Ακρίτες, Αθήνα.
- Burrell, R. *Στοιχεία Αρχαίας Ιστορίας: Οι Έλληνες*, Εκδόσεις Ε. Ρώσση, Αθήνα, 1993.
- Burrell, R. *Στοιχεία Αρχαίας Ιστορίας: Στο κατώφλι της Ιστορίας*, Εκδόσεις Ε. Ρώσση, Αθήνα, 1993.
- Heath, T. *Οι Μίνωες*, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1981.
- Ντεκάστρο, Μ. *Αρχαιολογία: Ένα ταξίδι στο παρελθόν*, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα, 1988.
- Rius, M. Verges, G. & Ο. *Ταξίδι στην Ιστορία: Προϊστορία και Αίγυπτος*, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα, 1996.
- Σεβέρη, Λ. *Ελάτε να γνωρίσουμε την Ιστορία της Κύπρου*, Εκδόσεις Ίδρυμα Σεβέρη, Λευκωσία, 1999.
- Τζώρτζογλου, Ν. *Οι θεοί στον Όλυμπο και άλλες Ιστορίες*, Εκδόσεις Άγκυρα, Αθήνα, 1988.

Εγκυκλοπαίδειες

- Ανακαλύψεις για νέους, *Η αυγή των πολιτισμών Larousse -Δελθηθάνας*.
- Μικρή Εγκυκλοπαίδεια, *Η ζωή άλλοτε και τώρα*, Δελθηθάνας, Αθήνα, 1992.
- Παιδική Εγκυκλοπαίδεια, *Εφευρέσεις, βήματα της ανθρώπινης προόδου*, Εκδόσεις Στρατίκη, Αθήνα, 1994.

πηγές φωτογραφιών

- Ο Πολιτισμός της Προϊστορικής Κύπρου: σσ. 11, 22, 23, 24, 25, 26, 31, 38, 40, 41, 42, 43, 52, 53, 73, 78, 98,99
- Αρχείο Αρχαιολογικού Μουσείου Λευκωσίας: σσ. 11, 14, 22, 24, 26, 31
- Ιστορία της Κύπρου. Από τη Νεολιθική μέχρι και τη Ρωμαϊκή Εποχή, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων Μέσης Εκπαίδευσης: σσ. 24, 40, 52
- Παυλίδης Α., Ιστορία της Νήσου Κύπρου: σσ. 32, 99
- Καραγιώργης Β., Έλληνες Θεοί και Ήρωες στην Αρχαία Κύπρο: σ. 36
- Ιστορία του Ελληνικού Έθνους: σσ. 50, 51, 68, 69
- Περιοδικό "Αιγυπτιομανία" Τεύχος 1: σ. 60
- Η Αυγή των Πολιτισμών: σσ. 60, 62
- Καραγιώργης Β., Αρχαία Κύπρος: σ. 72
- Εγκυκλοπαίδεια, Μουσεία και Μνημεία της Ελλάδος. ΚΥΠΡΟΣ: σ. 73

χάρτες

Άντρη Χατζηθεοδοσίου σσ. 13, 20, 27, 28 (Διασκευή από τον Παγκόσμιο Ιστορικό Άτλαντα σσ. 42, 43), σσ. 64, 66, 71 (Διασκευή από το βιβλίο Έλληνες, Burrel Roy), σ. 72 (Διασκευή από το βιβλίο "Ελάτε να γνωρίσουμε την Κύπρο", Σεβέρη Λητώ).

βιβλιογραφία

- Αντωνιάδη, Λ. *Η Διδακτική της Ιστορίας*, Λευκωσία, 1989.
- Burrell, R. *Στο κατώφλι της Ιστορίας*, Αθήνα, 1988.
- Δεληθανάσης Larousse, *Η αυγή των πολιτισμών*, Αθήνα, 1992.
- Καραγιώργη, Β. *Έλληνες Θεοί και Ήρωες στην αρχαία Κύπρο*, Αθήνα, 1998.
- Καραγιώργη, Β. *Ο πολιτισμός της Προϊστορικής Κύπρου*, Αθήνα, 1976.
- Καραγιώργη, Β. *Μουσεία και Μνημεία της Ελλάδος*, Κύπρος.
- Καραγιώργη, Β. *Οι πρώτοι Έλληνες στην Κύπρο*, Αθήνα, 1991.
- Καραγιώργη, Β. *Ο Ελληνισμός πέραν των συνόρων*, Κύπρος, Αθήνα, 1999.
- Μοίoney, Ν. *Αρχαιολογία*, Αθήνα, 1996.
- Παυλίδης Α., *Ιστορία της νήσου Κύπρου*, 1ος τόμος, Λευκωσία, 1991.
- Πολιτιστικό Ίδρυμα Λαϊκής Τράπεζας, *Τα λιμάνια της Κύπρου*, Λευκωσία, 1997.
- Πολιτιστικό Ίδρυμα Τράπεζας Κύπρου, *Κύπρος: Από την Προϊστορία στους νεότερους χρόνους*, Λευκωσία, 1995.
- Πολιτιστικό Ίδρυμα Λαϊκής Τράπεζας, *Τα λιμάνια της Κύπρου*, Λευκωσία, 1997.
- Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης, *Ιστορία της Κύπρου. Από τη λίθινη εποχή ως την εποχή του χριστιανισμού*, Λευκωσία, 1997.
- Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων Μέσης Εκπαίδευσης, *Ιστορία της Κύπρου. Από τη νεολιθική μέχρι και τη ρωμαϊκή εποχή*, Λευκωσία, 1990.
- Χατζηδημητρίου, Κ., *Η Παραγωγή και το Εμπόριο του χαλκού στην Κύπρο*, Λευκωσία, 1985.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ



ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Υ Π Η Ρ Ε Σ Ι Α
Α Ν Α Π Τ Υ Ξ Η Σ
Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ω Ν